

Békés Vármegye Integrált Területi Programja

2021-2027

3.0 verzió

Cím	Békés Vármegye Integrált Területi Programja
Verzió	
Vármegyei közgyűlési határozat száma és dátuma	14/2023.(III.28) KGY.sz.határozat
Kormánydöntés határozatszáma / IH jóváhagyó levél iktatószáma és dátuma:	1196/2023. (V. 15.) Korm. határozat a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz keretében megvalósuló integrált területi programok elfogadásáról
Finanszírozó operatív program:	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)
Érintett földrajzi terület:	Békés vármegye

ITP felelős szervezet:	Békés Vármegye Önkormányzata
ITP felelős szervezet kapcsolattartó:	Méhi Gabriella, osztályvezető E-mail: mehi.gabriella@bekesmegye.hu, Tel.: 66/441-141
ITP felelős szervezet címe:	5601 Békéscsaba, Árpád sor 18.

Békéscsaba, 2023. március

Tartalom

1. AZ INTEGRÁLT TERÜLETI PROGRAM (ITP 2021-27) VISZONYA A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM CÉLJAIHOZ	9
1.1. A vármegyei területfejlesztési program egyes céljai	9
1.2. A célokhoz kapcsolódó vármegyei prioritások, azok tervezett intézkedései.....	11
1.3. Az ITP 2021-27 tervezési körülményeinek rövid bemutatása	17
2. A VÁRMEGYE KÜLSŐ TERÜLETI KAPCSOLATRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA.....	20
3. A VÁRMEGYE BELSŐ TERÜLETI KAPCSOLATRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA.....	22
3.1. A vármegye kapcsolatrendszerének rövid ismertetése	22
3.1.1 A vármegyén belüli térségi folyamatok bemutatása	22
3.1.2 A vármegye városhálózata, az abból kiemelkedő városok, az ERFA 11. cikk alapján kiemelt városok köre, kijelölésük indoka	26
3.1.3 A komplex programmal fejlesztendő járások (KLH)	26
4. AZ ITP 2021-27 FEJLESZTÉSI CÉLTERÜLETEINEK KIJELÖLÉSE - A VÁRMEGYEI FORRÁSFELHASZNÁLÁSI MÓDOK.....	29
4.1. A fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód alá sorolt térségek azonosítása (I. forrásfelhasználási mód)	29
4.1.1 Békéscsabai járás	29
4.1.2 Gyulai járás	29
4.2. A földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá sorolt térségek azonosítása II-VIII. forrásfelhasználási módok)	30
4.2.1 Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület (IV. forrásfelhasználási mód)	30
4.2.2 Sarkadi járás földrajzi célterület (VI. forrásfelhasználási mód)	30
4.2.3 Békési járás földrajzi célterület (II. forrásfelhasználási mód)	30
4.2.4 Gyomaendrődi járás földrajzi célterület (III. forrásfelhasználási mód).....	31
4.2.5 Orosházi járás földrajzi célterület (V. forrásfelhasználási mód)	31
4.2.6 Szarvasi járás földrajzi célterület (VII. forrásfelhasználási mód).....	31
4.2.7 Szeghalmi járás földrajzi célterület (VIII. forrásfelhasználási mód).....	31
4.3. Kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási módja (IX. forrásfelhasználási mód)	32
4.4. Fejlesztési cél – aktív turizmus fejlesztése (X.forrásfelhasználási mód).....	33
5. A PROJEKTKIVÁLASZTÁS AZ ITP 2021-27 ALAPJÁN – TELEPÜLÉSDIFFERENCIÁLÁS	40
5.1. Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	40

5.2.	Földrajzi célterület forrásfelhasználási mód.....	40
5.3.	Kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód.....	50
6.	A TERÜLETI KIVÁLASZTÁSI KRITÉRIUM RENDSZER (TKR) SZÜKSÉGESSÉGE ÉS KAPCSOLATA AZ ITP 2021-27 DOKUMENTUMMAL.....	50
6.1.	Békés vármegye döntéshozatali rendszerének bemutatása.....	50
6.2.	A Területi Kiválasztási Kritériumrendszer	51
7.	AZ ITP 2021-27 INDIKÁTORVÁLLALÁSAI.....	55
8.	AZ ITP 2021-27 ÜTEMEZÉSE	61
9.	MONITORING RENDSZER.....	64
	MELLÉKLETEK.....	66

Ábrajegyzék

1. ábra: Békés Vármegye Integrált Területi Programjának viszonya a megyei területfejlesztési programhoz és a TOP Pluszhoz.....	10
2. ábra: Békés vármegye járásai és a forrásfelhasználási módok kapcsolata	39

Táblázatok

1. táblázat: A vármegyei prioritások, célok és TOP Plusz intézkedések kapcsolódása	15
2. táblázat: Békés vármegye és a szomszédos vármegyék 2021-2027-es időszakra vonatkozó céljainak kapcsolódása.....	21
3. táblázat: Fejlesztésre fordítandó keretösszegek Békés vármegye KLH járosaiban, prioritásonként	28
4. táblázat: TOP Plusz feltételeknek való megfelelés az KLH járasok vonatkozásában	28
5. táblázat: Békés vármegye településeinek besorolása forrásfelhasználási módok szerint.....	33
6. táblázat: Vármegyei TOP Plusz forráskeret felhasználás tématerületenkénti lebontásban.....	36
7. táblázat: A forrásfelhasználási módok forrásallokációjának összefoglalása	38
8. táblázat: A Békés vármegye települései a településdifferenciálás szempontjai szerinti besorolás alapján.....	43
9. táblázat: Az Irányító Hatóság által érvényesített kiválasztási kritériumok.....	51
10. táblázat: Békés Vármegye Területi Kiválasztási Kritériumrendszere	53
11. táblázat: A vármegyei TKR kritériumok kapcsolódása az ITP-hez: Békés vármegye	54
12. táblázat: Békés Vármegye Integrált Területi Programja 2021-27 indikátor célérték vállalásai	56
13. táblázat: Békés Vármegye Integrált Területi Program 2021-2027 forrás ütemezése	61

1.számú módosítás- 2022. május

2021. júniusában az ITP 2021-27 dokumentum első verziója elkészült.

A TOP Plusz indikatív forráskerete, valamint a finanszírozó alapok (ERFA, ESZA+) egymáshoz viszonyított aránya a Partnerségi Megállapodás tervezetének Európai Bizottsággal történő egyeztetése, továbbá a 2021-2027 időszak hazai operatív programjainak összehangolása során változott.

A lezajlott egyeztetések nyomán a TOP Plusz keretösszege az operatív programok közötti átcsoportosításoknak köszönhetően 163 Mrd Ft-tal növekedett, továbbá a humáninfrastruktúra fejlesztésére fordítandó keretösszeg növelése miatt a TOP Plusz eddigi forráskeretén belül alapok közötti átcsoportosítás is történt. 2022. február 23-án megjelent a Magyar Közlöny 34. számában a Kormány 1086/2022. (II. 23.) Korm. határozata a 2021–2027 időszakra vonatkozó Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz pénzügyi keretének területi felosztásáról. Békés vármegye vonatkozásában a TOP Plusz keretösszeg 94,798 Mrd Ft-ra növekedett, ebből az ERFA alapból nyújtott támogatás 83,332 Mrd Ft, az ESZA alapból nyújtott 11,466 Mrd Ft.

A TOP Plusz forráskeret fenti változása, valamint az első pályázati időszakban beérkezett települési igények indokoltá tették a 1658/2021. (IX. 24.) sz. a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz keretében megvalósuló Előzetes Integrált Területi Programok jóváhagyásáról szóló kormány határozattal elfogadott ITP 1.0 módosítását.

A módosítások bemutatása:

Megemelésre került a **TOP_Plusz-1.1.2-21 „4-5 számjegyű utak fejlesztése”** felhívás keretösszege 2,577 Mrd Ft-tal a kiemelt kedvezményezett forrás felhasználási módon. Országosan új felhívás kerül betervezésre a TOP Plusz-ba, a **TOP_Plusz-1.1.4-21 „Aktív turizmus fejlesztése”** címmel, Békés vármegyei szinten 3,247 Mrd Ft-os keretösszeggel, ami fenntartható városfejlesztés keretében nem tervezhető. A fenntartható városfejlesztési területekről konzorciumi tagok csatlakozhatnak a jellemzően több megyét érintő projektekhez. A megyei forrásallokációt új „fejlesztési cél – aktív turizmus fejlesztése” megnevezésű forrás-felhasználási módra volt szükséges betervezni, amely miatt a forrásallokációs táblába egy új oszlop került beszúrásra.

A helyi, térségi jelentőségű gyógyfürdők energetikai korszerűsítése érdekében megemelésre került a **TOP_Plusz 2.1.1-21 „Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése”** című felhívás keretösszege 2,577 Mrd Ft-tal. A forrásemelés összegét a TOP_Plusz 2.1.1-21 felhívásban jogosultnak jelzett gyógyfürdők és fürdők energetikai fejlesztésére szükséges felhasználni, ezt tematikus allokáció meghatározásával szükséges az ITP-ben rögzíteni és garantálni. A felhívás szerint kedvezményezettek a Budapest Főváros Kormányhivatala Népegészségügyi Főosztálya által nyilvántartásba vett vagy a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 felülvizsgálatáról szóló 1348/2021. (VI.3.) Kormányhatározatban elfogadott Turizmus 2.0/ Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában rögzített kategorizálás alapján egészségturisztikai zászlóshajónak nem minősülő fürdők lehetnek, azaz Békésen a Békési Gyógyászati Központ és Gyógyfürdő, Békéscsabán az Árpád Gyógy- és Strandfürdő, Gyomaendrődön a Liget Gyógyfürdő, az Orosháza-Gyopárosi Gyógy- és Strandfürdő, a Szarvasi Szent Klára Gyógyfürdő és Füzesgyarmaton a Kastélypark Fürdő. A forrás előzőek alapján csak adott gyógyfürdővel rendelkező járásokra tervezhető, tehát 3 földrajzi célterület kimarad (Gyulai, Mezőkovácsházai, Sarkadi). Ezzel összhangban a későbbiekben lehetőség lesz olyan szakaszhatár nyitására, ahol a dedikált keretösszeg felhasználására kizárólag a gyógyfürdők és a fürdők nyújthatnak be támogatási kérelmet. Amennyiben jogosult gyógyfürdő(k), fürdő(k) fenntartható városfejlesztési eszközben nevesített város területén található(k), az emelés összegéből lehetőség nyílik a TOP_Plusz-2.1.2-21 „Fenntartható energiahatékonyság” című felhíváson történő felhasználásra.

Csökkentésre került a **TOP_Plusz-3.1.1-21 „Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések”** és **TOP_Plusz-3.1.3-21 „Helyi humán fejlesztések”** című felhívások

keretösszege, amely összeg átcsoportosításra került a **TOP_Plusz-3.3.4-21 „Köznevelési infrastruktúra fejlesztése”** című felhívásra.

A TOP_Plusz-3.1.1-21 felhíváson végrehajtott keretcsökkentés országosan egységes módszertan alapján történt, azon módosítani nem lehet, az Európai Bizottság határozott kérése a Partnerségi Megállapodás elfogadási feltételeként, hogy a paktum allokáció országosan legalább 20 Mrd Ft összeggel csökkentésre kerüljön, ezt a program indulásakor figyelembe kellett venni. A TOP_Plusz-3.1.3-21 felhíváson jelzett keretcsökkentés egy részét lehetséges a **TOP_Plusz-3.2.1-21 „Fenntartható humán fejlesztések”** című felhívás keretösszegéből teljesíteni. A módosítás során a keretcsökkentés az igény oldaláról került megközelítésre, tekintettel arra, hogy a kiemelt kedvezményezett (Békés Vármegye Önkormányzata) a tervek szerint országosan koordinált sportcélokat fog a támogatásból megvalósítani, a járások részéről pedig forrásarányos igény került visszajelzésre. Ugyanakkor a Fenntartható városfejlesztés eszközben részesülő területek részéről mutatózó igény a stratégiai tervezési dokumentumok alapján cc. 1 Mrd Ft-tal alulmarad az oda előzetesen betervezett forráshoz képest. Az ITP-módosítás szerint minden forrásfelhasználói típust (kiemelt, járási, fenntartható) azonos, cc. 200 millió Ft összegben érinti a keretcsökkentés, ezen felül az igények figyelembevételével, azaz a maradványforrással került további csökkentésre a fenntartható városfejlesztés eszközben részesülők keretösszege.

A gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztés szakpolitikai döntés alapján, a források eredményesebb felhasználása érdekében kettéválasztásra került. Ennek eredményeképpen az óvodai és bölcsődei fejlesztések mellett önálló intézkedésként jelenik meg a köznevelési intézmények fejlesztése, melynek keretében egyrészt kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási módban kerülnek fejlesztésre az általános és középiskolák, pedagógiai szakszolgálatok, standard kiírások keretében pedig az egyházi és a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott iskolák. A korábbinál nagyobb forráskeret került biztosításra a köznevelési intézmények fejlesztésére.

A **TOP_Plusz-3.3.4-21 „Köznevelési infrastruktúra fejlesztése** forráskeret felhasználásának tervezésénél OP-elfogadási feltételként szükséges volt érvényesíteni, hogy a megyei keret 90%-a a tankerületekre kerüljön allokálásra. A köznevelési infrastruktúra fejlesztését célzó tématerületet érintő módosítások kapcsán felmérésre kerültek Békés megye nevelési intézményei. A területi alapú vizsgálatot kiegészítette a tankerületektől beérkező forrásigények területi szintű rendszerezése és elemzése is. Előzők figyelembevételével a módosítás során a megyei keret 100%-a tankerületekre, mint fenntartókra került allokációra.

A tankerületek is a kiemelt kedvezményezett forrás-felhasználási módba tartoznak (vagyis az ITP mellékletét képező forrásösszegző táblázatban egy oszlopban szerepelnek a megyei önkormányzat saját projektjeivel és a Magyar Közfutttal), így csak az azon felül allokált forráskeretet szükséges a meglévő forrás-felhasználási módok között szétosztani, amennyiben az nem a fenntartható városfejlesztés keretében kerül felhasználásra. Amennyiben a tankerületek a projekttervezés során úgy döntenek, hogy a forrás egy része a fenntartható városfejlesztés keretében kerül felhasználásra, az a szöveges részben kerül rögzítésre a következő módosítás keretében.

2. számú módosítás- 2023. február

2022. december 22-én, a C(2022)10008 számú Bizottsági határozattal került sor a TOP Plusz elfogadására. Az elfogadott operatív program mind tartalmát, mind szerkezetét (prioritás struktúráját) tekintve különbözik a korábbi verzióktól, ami a területi szintű tervezési szintet szabályzó vármegyei (korábbi megyei) Integrált Területi Programokban leírtak módosítását is szükségessé teszi.

A TOP Plusz Irányító Hatóság a változások átvezetésének elősegítése érdekében új ITP sablont és kapcsolódó útmutatót bocsátott a vármegyék rendelkezésére. Az Útmutató az 1658/2021. (IX. 24.) Korm. határozatban a Kormány által elfogadott előzetes ITP-k (1.0) módosítására irányul, figyelembe véve az időközben elkészített 2.0 verziókat is. Az útmutató mellékletét képezi a már említett ITP 2021-27 dokumentum Word sablonja és Excel melléklete. Utóbbi, amellyel, hogy a pénzügyi forrástervezés

eszköze, számos lényegi tartalmi elem kidolgozását is támogatja (pl. indikátorok, TKR Mátrix, ütemezés, stb.).

Az alábbiakban részletesen bemutatjuk, hogy az új feltételek szerinti tervezés kapcsán milyen módosítások kerültek átvezetésre Békés vármegyei ITP 2021-27 dokumentumában.

Az Alaptörvény 11. módosítása értelmében 2023. január 1-jétől a megyék neve vármegyére változott. Jelen dokumentum a változást oly módon kezeli, hogy az új és régi szövegrészek esetében használja az új elnevezést, azonban a korábbi, meglévő szövegek idézése, továbbá a dokumentum címek esetében megtartja az eredeti szóhasználatot. Ugyanez vonatkozik a meglévő dokumentumok releváns címekre, fejezetcímekre, illetve az azokból átvett ábrák címekre is.

A TOP Plusz véglegesítésével számos módosítás történt a forrástábla adataiban, amelyek megjelennek egyrészt az ITP Excel mellékletében, másrészt az ITP Word dokumentumában is. A forrásokat érintő legfontosabb változások:

- A TOP Plusz 1.1 intézkedésből önálló prioritás jött létre TOP Plusz 6. prioritási tengelyként. A prioritások új megnevezése: 1. prioritás: Élhető vármegye; 6. prioritás: Versenyképes vármegye. Utóbbi tartalmazza a korábbi „Helyi gazdaságfejlesztés”, „4 és 5 számjegyű utak fejlesztése”, „Helyi és térségi turizmusfejlesztés”, „Aktív turizmus fejlesztése” felhívásokat, valamint a „Fenntartható versenyképes városfejlesztés” felhívást.
- A 2.1 Klímabarát vármegye intézkedés kapcsán megjelentek a kombinált forrásfelhasználást lehetővé tevő felhívások a költségvetésben (2.1.3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (kombinált), egyelőre lehetőségként, forrás nélkül és 2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)).

A forrástervezést érintő módosítás, hogy a vármegye egyes járásai a rendelkezésükre álló forrásmaradványok vonatkozásában forrásátcsoportosítást kezdeményeztek. Az Irányító Hatóság megvizsgálta a kérelmeket és az alábbi esetekben jóváhagyta azt:

- 1. TOP Plusz 1.1.3-21: Helyi és térségi turizmusfejlesztés felhívás esetében a „Mezőkovácsházai járás” forrásfelhasználási módról (ffm) 503,8 mFt került átcsoportosításra forrás a TOP Plusz 1.2.1-21 Élhető települések felhívás „Mezőkovácsházai járás” ffm-re.
- 2. TOP Plusz 1.1.3-21: Helyi és térségi turizmusfejlesztés felhívás „Békési járás” ffm-en rendelkezésre álló 328,9 mFt fel nem használt forrásból a felhíváson belül 149,5 mFt a „Gyomaendrődi járás” ffm-re, 9,9 mFt a TOP Plusz 1.1.1-21 Helyi gazdaságfejlesztés felhívás „Gyomaendrődi járás” ffm-re, illetve 169,4 mFt a „Békési járás” ffm-re került átcsoportosításra.
- 3. TOP Plusz 1.1.3-21 Helyi és térségi turizmusfejlesztés felhívás „Szarvasi járás” ffm-en rendelkezésre álló 58,2 mFt fel nem használt forrás átcsoportosításra kerül a TOP Plusz 1.1.1-21 Helyi gazdaságfejlesztés felhívás „Gyomaendrődi járás” ffm-re.
- 4. A TOP Plusz 1.2.1-21 Élhető települések felhívás „Békési járás” ffm-en rendelkezésre álló 200,9 mFt fel nem használt forrás átcsoportosításra kerül a felhíváson belül a „Gyomaendrődi járás” ffm-re, valamint a „Szarvasi járás” ffm-en rendelkezésre álló 40,6 mFt fel nem használt forrás átcsoportosításra kerül szintén a „Gyomaendrődi járás” ffm-re.
- 5. A TOP Plusz 2.1.1-21 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése felhívás „Gyomaendrődi járás” ffm-en rendelkezésre álló 81,3 mFt fel nem használt forrásból 24,5 mFt átcsoportosításra kerül a felhíváson belül a „Szarvasi járás” ffm-re, valamint 56,8 mFt a „Békési járás” ffm-re.
- 6. A TOP Plusz 3.3.2-21 Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése felhívás „Békési járás” ffm-en rendelkezésre álló 79,1 mFt fel nem használt forrásból 5,2 mFt kerül átcsoportosításra a felhíváson belül a „Szarvasi járás” ffm-re.

Ugyancsak a forrástervezést érintő változás, hogy a „Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód I.” alá tartozó Békéscsaba és Gyula várostérségek az energiahatékonysági fejlesztésekre allokált forráskereteit megbontotta a visszatérítendő, illetve a vissza nem térítendő támogatást alkalmazó két téma terület között (2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság, illetve a 2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)). E szerint a Békéscsabai várostérség a 2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság téma területre 1 milliárd forintot, míg a Gyulai járás mintegy 153 millió forintot tervezett előzetesen. A 2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált) téma területen a Békéscsabai várostérség előzetes tervezett forráskerete 772 millió forint, míg a Gyulai várostérség 548 millió forinttal kalkulált.

További változások, módosítások az ITP dokumentum kapcsán:

Az 1.1 fejezeten belül a „Békés Vármegye Integrált Területi Programjának viszonya a vármegyei területfejlesztési programhoz és a TOP Pluszhoz” (1. ábra) módosult a TOP Plusz új prioritás struktúrájának megfelelően.

Az 1.2 fejezeten belül az egyes (vár)megyei prioritásokhoz kapcsolódóan beazonosított TOP Plusz prioritások és intézkedések aktualizálva lettek az elfogadott TOP Plusz struktúrájának megfelelően.

Az előbbi módosítás megjelenik az 1. táblázat (A vármegyei prioritások, célok és TOP Plusz intézkedések kapcsolódása) utolsó oszlopában is.

Az 1.3 fejezet kiegészítésre került az útmutatóban jelzett, partnerséget érintő tartalommal. A partnerség kapcsán a főbb partnerek mellett bemutatásra kerülnek az ITP készítése során alkalmazott partnerségi tevékenységek is.

A 3.1.3. (új) fejezetbe beépült a komplex programmal fejlesztendő járásokra vonatkozó rész a meghatározott tartalommal. Ennek megfelelően röviden ismertetésre került az érintett térségek helyzete, a hátrányos helyzetű járások problémáinak kezelése a tervezés különböző szintjein (helyzetelemzés, koncepció, program és ITP). A fejezet bemutatja az ITP-ben rögzített forrásallokációt a KLH járások vonatkozásában, illetve a forrástervezés kapcsán az OP előírásoknak való megfelelést.

A 4. fejezetben, amely a forrásfelhasználási módokat mutatja be, pontosításra kerültek a forrás összegek a megújított forrásösszesítő táblázat adatai alapján.

A 6. táblázat (Vármegyei TOP Plusz forráskeret felhasználás téma területenkénti lebontásban) a megújult és végleges tartalommal került beillesztésre az ITP mellékletéből és ennek megfelelően frissült „A forrásfelhasználási módok forrásallokációjának összefoglalása” című, 7. táblázat tartalma is.

Mind az ITP mellékletében, mind pedig jelen dokumentumban módosításra került a vármegye településdifferenciálási szempontjait bemutató (8. számú) táblázat.

Az új prioritás struktúrát követve frissült a 17. táblázat (A megyei TKR kritériumok kapcsolódása az ITP-hez) tartalma.

Jelen dokumentum rögzíti a vármegyei TOP Plusz forráskerethez kapcsolódó indikátor tervértékeket is. Az ITP a TOP Plusz támogatható tevékenységeit lefedően került összeállításra, vagyis valamennyi a TOP Plusz-ban érintett téma területre vonatkozóan felhívások kerültek megtervezésre a vármegye területére – az indikátor tervértékek ennek megfelelően lettek megtervezve az ITP melléklete alapján. Ki kell emelnünk ugyanakkor hogy az ITP felülvizsgálatának időpontjában a mutatószámok meghatározásához szükséges módszertan kapcsán felmerülnek még nyitott kérdések, illetve az indikátor célértékek véglegesítése csak az IH-val folytatott konzultáció lezárultával, a kedvezményezettek által tett indikátórvállalások teljesülésének ismeretében lehetséges.

A vármegyei forrásütemezés alapvetően a korábbi ütemtervre alapozva, de már az új felhívások és tématerületek beemelésével került meghatározásra. Az ITP módosítás időpontjában ugyanakkor több felhívás ütemezése is felülvizsgálat alatt áll – melyeket a jelenlegi terv nem kezel –, így az ütemezés aktualizálása a következő ITP felülvizsgálatkor mindenképpen időszerű lesz. A későbbi aktualizálást különösen indokoltá teszi, hogy az ITP 3.0-ban megjelenő új tématerületek forráskeretét az árfolyam különbözetből adódó többlet forrás, a más tématerületeken esetlegesen felszabaduló forrásokból adódó többlet keret, illetve a további forrásigények ismeretében tudjuk meghatározni.

1. AZ INTEGRÁLT TERÜLETI PROGRAM (ITP 2021-27) VISZONYA A TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM CÉLJAIHOZ

1.1. A vármegyei területfejlesztési program egyes céljai

A „Békés Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027” című dokumentum stratégiai program- és operatív program fejezetei a Területfejlesztési Konceptióban rögzített hosszú- és középtávú célrendszerre építve határozzák meg Békés megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó fejlesztési prioritásait. Az öt prioritás részletes tartalmának meghatározása az egyes intézkedésekhez kapcsolódva a potenciális kedvezményezett kör, a releváns indikátorok és az előzetes forráskeret definiálását is jelenti, továbbá a prioritásonként – igény alapú – forrásallokáció mellett megtörténik a program lebonyolításban közreműködő szereplők és ezek felelősségi körének beazonosítása is.

Békés Megye Területfejlesztési Programja a teljes tervezés elvét követve nem csupán az ágazati típusú operatív programokból finanszírozható fejlesztéseket, de a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz), a hazai fejlesztési programokhoz, továbbá az esetleges nemzetközi együttműködésekhez illeszkedő beruházási elképzeléseket is rögzíti. Békés Vármegye Integrált Területi Programja (ITP) fókuszában ugyanakkor kizárólag a TOP Plusz keretében megvalósuló fejlesztések állnak. Az alábbiakban röviden bemutatjuk Békés megye fejlesztési célrendszerét, és az ezekhez kapcsolódó prioritásokat. A stratégiai célok és prioritások kapcsolódását, valamint ezek illeszkedését a TOP Plusz egyes intézkedéseire vizuálisan is szemléltetjük. Ezt követően táblázatos formában külön részletezzük a megyei prioritások intézkedései, és az ITP kapcsán releváns TOP Plusz tématerületek közötti összefüggéseket, kiemelve a megyei hiányterületeket.

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója (Konceptió) a – helyzetelemzés, valamint az erre épülő helyzetértékelés és SWOT elemzés alapján – a következők szerint rögzíti a megye hosszú távú jövőképét: „Békés megye agrárhagyományainak megőrzése mellett a kiegyensúlyozott térségfejlesztésre alapozó, a helyben élők számára magas színvonalú életkörülményeket biztosító, nemzetközileg is versenyképes mintatársaság”. A jövőkép elérését két átfogó cél és három tematikus, valamint egy területi megközelítésű stratégiai (specifikus) cél szolgálja, melyek teljesüléséhez 5 megyei prioritás intézkedései biztosítják a komplex eszközrendszert.

Békés megye hosszabb távú jövőképét a „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén”, valamint az „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó célok támogatják. Míg előbbi az életkörülmények fizikai hátterének javítására fókuszál, addig utóbbi összetett eszközrendszerével a foglalkoztatási helyzet javításához, a térség szélesebb értelemben vett gazdasági infrastruktúrájának továbbfejlesztéséhez járul hozzá.

Az átfogó célok teljesüléséhez a gazdaságfejlesztésre („Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés), a körforgásos gazdaságra való átállásra és a környezeti infrastruktúra megújítására („A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”), továbbá a lakosság által igénybevett szolgáltatások minőségének javítására („A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”) fókuszáló tematikus célok járulnak hozzá. Ezekhez egy, a megyei perifériák felzárkóztatását segítő területi célkitűzés kapcsolódik („Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”.)

Békés Megye Területfejlesztési Programja (2021-2027) módosítás nélkül veszi át, majd bontja alá a Konceptióban megalkotott célrendszert.

A megyei célrendszert, valamint ezek illeszkedését a TOP Plusz beavatkozási logikájához az alábbi ábra szemlélteti.

1. ábra: Békés Vármegye Integrált Területi Programjának viszonya a vármegyei területfejlesztési programhoz és a TOP Pluszhoz

A területfejlesztési program operatív programot bemutató fejezetében az egyes prioritásokhoz illeszkedve rögzítésre kerülnek tématerületenként az együttműködésben megvalósítani tervezett fejlesztési programok, valamint a vállalkozások tervezett beruházásai is. A prioritások forrásfelhasználása, a módszertanban leírtaknak megfelelően, 2021-2024-es és 2025-2027-es időszakokra került ütemezésre az operatív program fejezetben.

1.2. A célokhoz kapcsolódó vármegyei prioritások, azok tervezett intézkedései

A célrendszerhez kapcsolódó prioritások közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célhoz az „1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében”, a „2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések”, valamint a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritások kapcsolódnak. Az „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritás illeszkedik. Ez utóbbi, továbbá a „4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében” prioritás az „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal, míg az 5. „KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása” prioritás a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai céllal mutat illeszkedést. A területfejlesztési program prioritás struktúráját, a kapcsolódó intézkedéseket, valamint a TOP Plusz struktúrájához való illeszkedést (a kapcsolódó megyei intézkedések kiemelve) az alábbiakban rögzítjük:

Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében
Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek kiemelve):
1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére 1.2. A vállalkozások közötti együttműködések erősítése 1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése 1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása 1.5. Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése 1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása
A vármegye fő célterületei az intézkedések szempontjából:
A prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járások kivételével.
TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:
A területfejlesztési koncepció helyzetelemzése alapján láttuk, hogy a helyi ipari infrastruktúra kihasználtsága kiegyensúlyozatlan, a fizikai infrastruktúra és a nyújtott szolgáltatások minősége is fejlesztendő. A prioritás ezért elsősorban Békés vármegye gazdaságának dinamizálását segíti elő, olyan komplex eszközrendszerrel, mely egyszerre fókuszál a vállalkozások versenyképességének valamint a munkahelyteremtő képességének javítására, illetve az üzleti környezet minőségi fejlesztésére. Az 1. prioritás éppen ezért – illeszkedve a „TOP Plusz 6.1 Helyi gazdaságfejlesztés” tématerületéhez – többek között az ipari parkok, inkubátorházak minőségi és mennyiségi fejlesztését,

valamint – részben a TOP Plusz 3. prioritástengelyén megjelenő megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködésekre alapozva – a helyi képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítására helyezi a hangsúlyt. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek kiemelve):

- 2.1 **A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése**
- 2.2. **Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása**
- 2.3. **A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése**
- 2.4 **Az aktív turizmus fejlesztése**
- 2.5. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése
- 2.6. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása (pl. turisztikai kerékpárutak, digitális hozzáférés stb.)

A megye fő célterületei az intézkedések szempontjából:

A prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járások kivételével.

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

A vármegye turisztikai ágazata térben koncentrált, vendégköre kiemelten a hazai turistákból áll. A helyzetértékelés felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy Békés vármegye turisztikai ágazata kiemelten támaszkodik a fürdők által nyújtott szolgáltatásokra, ugyanakkor a megye adottságai ennél sokkal színesebb szolgáltatási portfólió fejlesztését is lehetővé teszik. Ezt tükrözi a területfejlesztési programban részletesen kifejtett, az 1. stratégiai célhoz illeszkedő komplex aktív- és ökoturisztikai beavatkozási csomag is.

Békés vármegye éppen ezért illeszkedve a „TOP Plusz 6.1.3 Helyi és térségi turizmusfejlesztés” továbbá a „TOP Plusz 6.1.4 Aktív turizmus fejlesztése” tématerülethez, a vármegye helyi specifikumaiban rejlő potenciál kibontakoztatását a térség gazdaságának diverzifikációja, a helyi gazdaság élénkítése és a foglalkoztatás növelése révén a turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítésével, a helyi turisztikai szolgáltatások, és kiemelten a turisztikai attrakciók (pl. gyalogos-, kerékpáros- és vízi turizmus, kulturális- és vallási turizmus, gasztronómia stb.) minőségi fejlesztésével kívánja elérni. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései a korábban említettek mellett illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

Fentiekén túl az ágazat fejlesztésében kiemelt szempont a turisztikai infrastruktúra minőségi fejlesztése is, ezen belül elsősorban a fürdők energiahatékonyságának javítása. A prioritás így illeszkedést mutat a „TOP Plusz 2.1.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” tématerülettel is.

Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek kiemelve):

- 3.1. **Vízvédelmi beavatkozások**
- 3.2. **Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése**
- 3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok
- 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása
- 3.5. **Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések**
- 3.6. **Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás**

A vármegye fő célterületei az intézkedések szempontjából:

A prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járások kivételével.

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Jelen prioritás az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés negatív hatásainak minimalizálása érdekében hangsúlyosan kezeli a Békés vármegye vízkészletét védő tevékenységeket, különös tekintettel a TOP Pluszhoz illeszkedve a csapadékvíz hálózat fejlesztését, a szennyvízkezelési infrastruktúra csapadékvíz terhelésének csökkentését, és a vízveszteség minimalizálását célzó beavatkozásokat. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt cél a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele. Ugyanígy kiemelt hiányterületként került beazonosításra egyes településeken a belterületi közlekedési hálózat minősége is. Kapcsolódva a „TOP Plusz. 6.1.2 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése”, a „TOP Plusz 1.2.3 Belterületi utak fejlesztése”, és „TOP Plusz 1.2.1 Kerékpárút fejlesztés” tématerületekhez, továbbá a „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések” témakörhöz, a prioritás a környezeti- és közlekedési infrastruktúra megújítását helyezi előtérbe. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek kiemelve):

- 4.1. **Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése**
- 4.2. **Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése**
- 4.3. **Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai**
- 4.4. **Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása**
- 4.5. **Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése**
- 4.6. **Szociális városrehabilitációs akciók**
- 4.7. **Humán és ESZA típusú beavatkozások**

A vármegye fő célterületei az intézkedések szempontjából:

A prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járások kivételével.

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

A vármegyében az intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek kiemelt célja a területi különbségek kiegyenlítésével a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyének megteremtése, a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférés biztosítása. Az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat nyújtó intézményrendszer fejlesztése is megkezdődött az elmúlt időszakban, itt is szükség van a még fel nem újított infrastruktúra modernizálására, figyelembe véve a területi egyenlőtlenségeket is. A 4. prioritás éppen ezért a TOP Plusz helyi és térségi közszolgáltatásokat célul tűző tématerületeivel összhangban az óvodai és bölcsődei infrastruktúra, a köznevelési- és egészségügyi intézmények infrastrukturális fejlesztésére, „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések” témakörhöz kapcsolódva a települési közterületek, valamint közösségi, sport és kulturális infrastruktúra megújítására helyezi a hangsúlyt. A vármegyei prioritáson a humán típusú, ESZA+ fejlesztések ugyancsak hangsúlyosak, ezek a TOP Plusz 3.1 intézkedéséhez kapcsolódó tématerületekhez illeszkednek. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

Prioritás 5: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek kiemelve):

- 5.1. **A térség megközelíthetőségének javítása**
- 5.2. **A járáson belüli közlekedési feltételek javítása**
- 5.3. Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése
- 5.4. A vállalkozások közötti együttműködések támogatása
- 5.5. **Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések**
- 5.6. **Képzési és foglalkoztatási programok**
- 5.7. Befektetés-ösztönzés
- 5.8. **Gyermejjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése**
- 5.9. **Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése**
- 5.10. **Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai**
- 5.11. **Turisztikai fejlesztések**
- 5.12. **Települési környezeti fejlesztések (ivóvízminőség, csatornázás, csapadékvíz-elvezetés, ár- és belvízvédelem, vízbázis-védelem, hulladékgazdálkodás, stb.)**
- 5.13. **Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása**
- 5.14. **Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése**
- 5.15. **Barnamezős rehabilitáció**
- 5.16. **Szociális városrehabilitációs akciók**
- 5.17. **Humán és ESZA típusú beavatkozások**
- 5.18. **Anti-szegregációs beavatkozások**
- 5.19. Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása

A vármegye fő célterületei az intézkedések szempontjából:

A prioritás intézkedései a vármegyén belül azonosított és jogszabályok által is megjelölt komplex programmal fejlesztendő járásokhoz kapcsolódó projektek megvalósítását támogatja.

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Békés vármegyén belül egyes térségek kiemelten hátrányos helyzetben vannak, e területek felzárkóztatása külön hangsúlyt kell, kapjon. Jelen prioritás támogatásai révén a Mezőkovácsházai és a Sarkadi járások gazdasági, társadalmi hátrányainak csökkentését és a megyén belüli területi kohézió erősítését kívánjuk elősegíteni. Az 5. prioritás intézkedései komplex módon törekednek a leghátrányosabb térségekben beazonosított hiányterületek kezelésére, így többek között a gazdaság fejlesztésével, a helyben elérhető szolgáltatások elérhetőségének és minőségének növelésével, valamint a települések élhetőségének javításával hozzá kíván járulni a lakosság megtartásához, a foglalkoztatási esélyek és a népesség életszínvonalának javulásához (TOP Plusz 3. prioritás ERFA elemei (közfoglalkoztatások), „TOP Plusz 6.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés”, „TOP Plusz. 6.1.2 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése”, a „TOP Plusz 1.2.3 Belterületi utak fejlesztése”, és „TOP Plusz 1.2.1 Kerékpárút fejlesztés”, „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések” tématerületek). A település rehabilitációs akciók, valamint a szegregáció csökkentését célzó intézkedések a hátrányos helyzetű területek lemaradásának csökkentését, valamint a területi, lakhatási hátrányokból származó társadalmi hátrányok mérséklését célozzák („TOP Plusz 1.2.2 Szociális városrehabilitáció” tématerület és TOP Plusz 3. prioritás ESZA+ tématerületei). A TOP Plusz 2. prioritás forrásai az önkormányzati épületek energetikai korszerűsítéséhez járulnak hozzá.

A következő táblázat összefoglaló módon mutatja be a Békés Megye Területfejlesztési Programjában rögzített célok és prioritások, valamint a TOP Plusz keretében tervezett intézkedések kapcsolódását.

1. táblázat: A vármegyei prioritások, célok és TOP Plusz intézkedések kapcsolódása

Prioritás neve	Kapcsolódó vármegyei átfogó cél	Kapcsolódó vármegyei stratégiai cél	Kapcsolódó TOP Plusz intézkedés
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés	6.1 Helyi gazdaság- fejlesztés; 6-2 Fenntartható versenyképes városfejlesztés; 3.1 Vármegyei és térségi fejlesztések (ESZA+ elemei); 3.2 Fenntartható városfejlesztés (ESZA+ elemei)
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító	6.1.3 Helyi és térségi turizmusfejlesztés; 6.1.4 Aktív turizmus fejlesztése; 6.2.1

	feltételrendszer megteremtésével	horizontális gazdaságfejlesztés	Fenntartható versenyképes városfejlesztés
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	<p>Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén;</p> <p>A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével</p>	<p>A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése; Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés; A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése</p>	<p>1.1 Klímatudatosság, éghajlat-változáshoz való alkalmazkodás;</p> <p>1.2 Település-fejlesztés, települési szolgáltatások (kerékpárút, zöld és kék infrastruktúra, belterületi utak fejlesztése);</p> <p>1.3 Fenntartható városfejlesztés; 6.1 Helyi gazdaságfejlesztés (4 és 5 számjegyű utak fejlesztése); 6.2 Fenntartható versenyképes városfejlesztés;</p>
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	<p>Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén</p>	<p>A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése</p>	<p>1.2 Település-fejlesztés, települési szolgáltatások;</p> <p>1.3 Fenntartható városfejlesztés;</p> <p>2.1 Klímabarát megye;</p> <p>3.1 Vármegyei és térségi fejlesztések (ESZA+ elemei)</p> <p>3.2 Fenntartható városfejlesztés, (ESZA+ elemei)</p> <p>3.3 Helyi és térségi közszolgáltatások (ERFA)</p> <p>3.4 Fenntartható humán infrastruktúra (ERFA)</p>

<p>Prioritás 5: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása</p>	<p>Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén;</p> <p>A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével</p>	<p>Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)</p>	<p>1.2 Település-fejlesztés, települési szolgáltatások;</p> <p>2.1 Klímabarát vármegye;</p> <p>3.1 Vármegyei és térségi fejlesztések (ESZA+ elemei);</p> <p>3.3 Helyi és térségi közszolgáltatások (ERFA);</p> <p>6.1 Helyi gazdaságfejlesztés</p>
--	---	--	--

1.3. Az ITP 2021-27 tervezési körülményeinek rövid bemutatása

A 218/2009. (X.6.) Kormányrendeletben leírtaknak megfelelően a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 46/2020 (IX.17.) számú, 69/2020 (XII.10.) határozattal módosított Kgy. határozatával elfogadta a „Partnerségi terv a területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program kidolgozásához, illetve módosításához” című dokumentumot. A Békés Megyei Területfejlesztési Programban részletezett partnerségi folyamat lezárását követően az 52/2020 (XI.13) és 64/2020 (XII.09) elnöki határozatokkal elfogadásra került Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója egyeztetési munkaanyaga, majd ennek egyeztetett verziója. A megyei területfejlesztési program egyeztetési változata a 7/2021 (I.11) elnöki határozattal, míg az egyeztetés utáni módosítás a 42/2021 (IV.09) határozattal lett elfogadva. Békés Megye Integrált Területi Programjának célrendszere és beavatkozási logikája e két, társadalmi egyeztetésen átesett szakmai anyagra épül. A végleges Békés Megyei Területfejlesztési Koncepciót és Programot a megyei közgyűlés elnöke 60/2021 (V.17) számú határozatával fogadta el. Az ITP tartalmának egyeztetése egyszerre valósult meg a tervezés koordinációért felelős minisztérium és a helyi térségi szereplők irányába. Előbbi körrel a koronavírus előidézte helyzet miatt telefonos és online egyeztetések zajlottak, elsősorban az ITP módszertant érintő tervezés-módszertani kérdésekben. Az ITP tervezésében a megyei önkormányzat elsődleges partnerei a települési önkormányzatok voltak, melyeket jellemzően polgármester vagy általa delegált szakértő képviselt.

Az ITP-t megalapozó helyi fejlesztési igények felmérésére 2021 februárjában került sor, amikor a települési önkormányzatok megküldték a 2021-2027-es időszakban megvalósítani tervezett projekt javaslataik főbb adatait. Az igények összegzése és értékelése képezte a kiindulópontot az ITP elkészítéséhez. A helyi térségi szereplők ismételt, közvetlen bevonására az ITP első körös tervezetének elkészültét követően, ugyancsak online egyeztetések keretében került sor. Az e-mailes megkeresést és időpont egyeztetést követően járási bontásban lezajlott megbeszéléseken a résztvevő településvezetők és döntéshozók tájékoztatást kaptak a megyei tervezési folyamat előrehaladásáról, emellett az elsődleges témák a helyi fejlesztési igények és a forráskeretek közötti összhang megteremtése, továbbá a forrás felhasználási módok bemutatása voltak. A járási konzultációkat 2021. április 15. és 20. között külső szakértők bevonásával bonyolították le a Békés Megyei Önkormányzat Hivatalának szakemberei. Fentieken túl az ITP véleményezésébe a szélesebb nyilvánosságot is bevontuk, a dokumentum munkaanyagát a megyei önkormányzat honlapján 2021. június 14. és 2021. június 18. között elérhetővé tettük.

A tervezéshez kapcsolódó partnerség bemutatása:

2020-ban megkezdődött a 2021-2027-es európai uniós fejlesztési ciklusra irányuló területi tervezés, ennek keretében a vármegyei területfejlesztési koncepció felülvizsgálata, az új területfejlesztési program elkészítése. Az Önkormányzat a tervezés megkezdésétől széleskörű partnerégre törekszik. A partnerségi körön belül mindvégig kiemelten kezelte a településeket, mint a következő területi operatív program lehetséges kedvezményezettjeit, de a teljes tervezés keretében megkeresésre kerültek a kistérségi társulások, leader-csoportok, helyi akciócsoportok, európai területi társulás, tankerületek, felsőoktatási intézmények, turisztikai szervezetek, nemzetiség önkormányzatok, egyházak, valamint a gazdasági élet szereplői és a civil szervezetek, érdekképviselőiteiken keresztül.

Az Önkormányzat már a tervezés kezdeti szakaszában, 2020 második felében, a célrendszer kidolgozása során széles körben kérte partnerei véleményét kérdőív formájában, annak érdekében, hogy segítő közreműködésükkel teljesebb kép alakuljon ki a feltárt problémákról, az azokra válaszolható intézkedésekről, a meglevő adottságokra alapozó fejlesztési javaslatokról. A megalapozó munkaszakasz részeként a munkaszervezet szakemberei több ízben végeztek felmérést a települések fejlesztési javaslataival kapcsolatban. A koncepció és a program társadalmasítása során kiemelt figyelmet kaptak a beérkezett észrevételek és beépítésre került számos hasznos javaslat. Mindezek mellett, a rendszeres, írásos formában történő visszacsatolást is fontos eszközként kezelte és alkalmazta az Önkormányzat, folyamatos tájékoztatást biztosítva az érintettek irányába a 2021-2027-es programozási időszak területi tervezésének aktualitásairól, a TOP Plusz programszintű változásairól, a felhívástervezeterekről.

2021. január végén a járványügyi helyzet miatt online formában kerültek megszervezésre azok a járási szintű konferenciák, melyek keretében a résztvevők megismerhették az ITP tervezés folyamatát, a releváns szereplőket és feladataikat, valamint azon elvárásokat, amelyek mentén a dokumentum kialakítása történik. Bemutatásra került a koncepció és a program, valamint az operatív program tervezete is. A résztvevők számára, a program prioritásainak súlyozásához, a legfontosabb fejlesztési területek hangsúlyozásához konzultációs lehetőséget is biztosított a koordinációt végző Önkormányzat.

Tovább lépve a tervezésben, 2021. február elején kétfázisú projektgyűjtés került lebonyolításra, a partnerek, elsősorban a települési önkormányzatok közreműködésével. Ezúttal a levélben megküldött adatgyűjtő táblázat kitöltésével jelezték a települések járásuk fejlesztési igényeit, az OP tématerületeihez illeszkedve fontossági sorrendben, ezzel kifejezve adott járás fejlesztési elképzeléseinek prioritásait, hangsúlyait. Az így beérkezett információk alapján sikerült a tematikus tervezés alapjait megyei szinten is megteremteni. 2021 februárjában folytatódott a járási egyeztetés sorozat, amikor személyes találkozókon a megyei tervezés tematikus és térbeli logikája került bemutatásra a jelenlevőknek, emellett a felmerülő kérdéseik is tisztázva lettek.

2021 áprilisban újabb online konzultációs kört hirdetett a vármegyei önkormányzat az előzetesen beazonosított TOP Plusz kedvezményezettek számára. Ekkor ismertette lettek a februárban beérkezett járási szintű igények és az ITP útmutatóban foglalt, kötelező érvényű elvárások összhangba hozásának eredményeként elkészült előzetes ITP munkatáblák, valamint a tematikus és a területi allokációra tett megyei javaslatok. A konzultációk nagy érdeklődés mellett, a települési önkormányzatok aktív részvételével zajlottak, ahol a kérdések megvitatása során sikerült finomítani a tervezést.

Az Irányító Hatósággal történő szakmai egyeztetések és a minőségbiztosítási folyamat eredményeként az előzetes ITP 1.0 változata elkészült és 2021 júniusában került társadalmasításra, széles társadalmi bevonást biztosítva az önkormányzat honlapján. A társadalmasítás során kapott észrevételeket beépítve, a véglegesített „Előzetes ITP 2021-2027” 1.0 2021. július 23-án lett a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése elé terjesztve, amely 9/2021.(VI.23.) KGY.sz. határozatával elfogadta azt.

2021 októberében szükség és lehetőség volt a TOP Pluszal és az ITP-vel kapcsolatos újabb járási egyeztetést lefolytatni a települési önkormányzatokkal, az ITP dokumentum aktuális verziójának visszamutatása érdekében.

A tervezés során az Önkormányzat kiemelt szerepet szánt a megyei jogú városnak, Békéscsabának. A város vezetőivel, szakembereivel több alkalommal is sor került egyeztetésre a Békés Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum keretében, az aktuális területfejlesztési tárgyú döntések előkészítésekor: 2020. szeptemberében a koncepció és program kapcsán, majd 2021. márciusában az ITP tervezése kapcsán. A tervezési folyamat során, figyelembe véve az országos tervdokumentumokban meghatározott súlypontokat, ugyancsak kiemelt figyelem irányult a két KLH-s térség (Mezőkovácsházai járás és Sarkadi járás), valamint a két fenntartható városfejlesztési kategóriába sorolt térség (Békéscsabai járás és Gyulai járás) megfelelő fejlesztési irányvonalának kialakítására.

Az ITP 3.0 elkészítése során, 2023 első negyedében a vármegye tájékoztatta a területén lévő járásokat és a településeket azokról a változásokról, amelyek a TOP Plusz 2022. decemberi elfogadása kapcsán érinti őket. 2023. februárban az ITP 3.0 verziójának összeállítása kapcsán Békés Vármegye Önkormányzata külön egyeztetést kezdeményezett azon vármegyei kedvezményezettekkel, amelyeket a leginkább érintettek a tervezési irányelvek, elvárások Bizottsági tárgyalásokat követő módosításai. Ezek a békéscsabai és gyulai tankerületi központok, illetve a békéscsabai és a gyulai fenntartható várostérségek voltak. A konzultációk alkalmával az Önkormányzat munkatársai részletes tájékoztatást adtak a változásokról, majd a kedvezményezettek képviselői rövid határidővel szolgáltatott adatokat a területi szereplő felé. A tankerületek képviselői írásban nyilatkoztak arról, hogy kívánnak-e pedagógiai szakszolgálat fejlesztésre vonatkozó pályázatot benyújtani, illetve közös nyilatkozatban vállalták, hogy a köznevelési források minimum 15%-át komplex programmal fejlesztendő járásban megvalósuló beruházásokra fordítják majd. A fenntartható térségekkel való egyeztetések alkalmával a tárgyaló felek különös hangsúlyt fektettek az új energetikai feltételrendszer megvitatására, a köznevelés kérdéseire, az új felhívásokra, a tematikus vállalatokra, a közúti fejlesztésekre, valamint az 1. prioritásról a 6. prioritásra történő átcsoportosításra

2. A VÁRMEGYE KÜLSŐ TERÜLETI KAPCSOLATRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

Békés Vármegye Integrált Területi Programjának megfelelő előkészítése elképzelhetetlen az országos rendszerek megyét érintő fejlesztési céljainak ismerete, a megyét határoló térségek fejlesztési irányainak vizsgálata nélkül. Az alábbiakban az országos fejlesztési dokumentumokhoz, térségi stratégiákhoz való kapcsolódást mutatjuk be, építve e területfejlesztési koncepció „1.6.2 A célrendszer külső koherenciája”, és a területfejlesztési program „2.4. A célrendszer külső és belső koherenciája” fejezetekben leírtakra.

A Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció nevesíti Békés vármegye hosszabb távú fejlesztési irányait. Ezek alapján a vármegyében kiemelt fejlesztési cél a megközelíthetőség és a logisztikai feltételek javítása, a térségi kohézió erősítésével, minőségi környezet kialakítása mellett. Fejlesztési irányként került továbbá beazonosításra a gazdaság- és vidékfejlesztés a munkahelyteremtés ösztönzésével a hozzáadott érték növelése, hungarikumok támogatása, környezetkímélő energiatermelés, valamint az öko-, horgász-, vadász-, kerékpár- és egészségturizmus fejlesztése. Fontos fejlesztési irány továbbá a társadalmi megújulás támogatása, a környezeti fenntarthatóság szempontjainak érvényesítése, a határon átnyúló együttműködések erősítése és Békéscsaba fejlesztése, különös tekintettel az élelmiszer alapanyag előállítására és -feldolgozásra, valamint a gasztroturizmusra.

Békés vármegye közép- és hosszú távú célrendszerének kidolgozása során egyértelműen kirajzolódtak azok a tematikus és térségi kapcsolódási pontok, melyek a vármegye külső stratégiai fejlesztési irányainak gerincét alkotják. Ilyenek az ágazati fejlesztési programok keretében bővíthető közúti közlekedési kapcsolatok, mint például – összhangban a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030-ban rögzített célokkal – az M44-es főút fejlesztése, vagy a 47-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése, vagy akár a vasúti kapacitások modernizálása és a Békéscsabai repülőtér további fejlesztése. E programok sikeres lebonyolítása esetén Békés vármegye a Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna kiépítésének aktív résztvevőjeként is megjelenhet. A vármegye esetében határon átnyúló hatással bírnak azok a kiemelt turisztikai beavatkozások, melyek ugyancsak részben ágazati programok keretében valósulhatnak meg (pl. Körös-vidék fejlesztése). A környezetvédelmi beavatkozások kapcsán korábban bemutattuk a „Nemzeti Éghajlati Változási Stratégia (2018-2030)”-hoz, valamint a „Kvassay Jenő Terv – Nemzeti Vízstratégia”-hoz való illeszkedést, melyek konkrét fejlesztések szintjén (vízbázis védelem, környezetvédelmi beavatkozások stb.) is definiálhatók.

Az országhatáron átnyúló, kiemelten a romániai szervezetekkel közösen megvalósítható fejlesztések megalapozása a 2014-2020-as időszakban megtörtént, a jövőben a környezetvédelem, az egészségügy, a turisztika és a helyi közösségek megerősítése mellett a vállalkozások közötti együttműködések erősítése is e partnerség fókuszába kerül.

A leírtakat figyelembe véve a vármegyei területfejlesztési koncepció 1-es átfogó célja illeszkedik az OFTK népesedési fordulatot előirányzó célkitűzéséhez, valamint a fenntartható térszerkezethez kapcsolódó célhoz. A 2-es átfogó cél az OFTK gazdaságfejlesztési átfogó céljához, továbbá a természeti erőforrások védelmét támogató célhoz illeszkedik. Az OFTK specifikus céljai tekintetében egyértelmű kapcsolódás mutatható ki az 1-es stratégiai céllal a versenyképes és innovatív hálózati gazdaság kialakítását, a kreatív tudástársadalom kiépítését támogató célkitűzések esetében. A környezetvédelem témaköre elsősorban a vármegyei 2-es stratégiai célhoz illeszkedik. A vármegyei koncepció 3-as és 4-es stratégiai célkitűzéseivel az OFTK többközpontú térszerkezetet támogató, a vidéki térségek fejlesztésére fókuszáló, valamint a térségi kohéziót erősítő céljai kapcsolódnak egyértelműen.

A vármegyei koncepcióban és a területfejlesztési programban felvázolt célok – és így az ITP céljai is – illeszkednek a környező megyék 2021-2027-es időszakra nevesített céljaihoz. A kapcsolódást az alábbi táblázat mutatja be.

2. táblázat: Békés vármegye és a szomszédos vármegyék 2021-2027-es időszakra vonatkozó céljainak kapcsolódása

A vizsgált dokumentum megnevezése	A dokumentum releváns céljai/kapcsolódási pontjai	Békés vármegye területfejlesztési koncepciójának releváns célkitűzései
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció	A koncepció átfogó céljai: „Bővülő gazdaság – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre”, „Éltető és élhető környezet – Társadalom-kultúrtájak dinamikus egyensúlya”, „Emelkedő közjó – Gyarapodó, együttműködő társadalom”.	A koncepció első átfogó célja a helyi lakosság életminőségének javítását irányozza elő, ami az emelkedő közjót célul tűző Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei célkitűzéssel áll összhangban. Békés vármegye koncepciójának gazdasági átfogó célja a vármegyei szereplők külső kapcsolatainak erősítésére helyezi többek között a hangsúlyt, ami összhangban áll Jász-Nagykun-Szolnok vármegye releváns átfogó céljával („Bővülő gazdaság – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre”).
Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciója	A megyei koncepció által rögzített átfogó célok: „Hajdú-Bihar megye hagyományos és dinamikus fejlődő új ágazataira, meglévő magas szintű tudásbázisára alapozott, valamint széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerre építő gazdaságfejlesztés, mellyel makroregionális innovációs és a tudásközponttá válik, hozzájárulva a megye fenntartható növekedéshez”; „Hatékony és fenntartható szolgáltatások és közigazgatási funkciók erősítése a megye társadalmának életminőségének, képzettségi szintjének, összetartozásának erősítése érdekében”; „A megye adottságaira építve a társadalom és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése és megőrzése 2030-ig a globális klímaváltozás kihívásai ellenére is, a környezeti elemekkel való hatékony gazdálkodással”.	Békés Megye Területfejlesztési Koncepciójának 1-es számú átfogó célja illeszkedik Hajdú-Bihar 2-es átfogó célkitűzéséhez, hiszen előbbi a településeken elérhető szolgáltatások minőségének fejlesztését priorizálja többek között. Békés Vármegye 2-es átfogó célkitűzése egyértelműen kapcsolódik Hajdú-Bihar 1-es és 3-as átfogó céljához, hiszen ez a cél a gazdaság dinamizálása mellett kiemelten kezeli a környezeti infrastruktúra fejlesztését és a környezetbarát technológiák széles körű használatának támogatását.
Csongrád-Csanád Megye Területfejlesztési Koncepciója	A vármegyei koncepció átfogó céljai: „Központi szerepkör – A megye a Kárpát-medence egyik dél-keleti versenyképességi	A Csongrád-Csanád Megye Területfejlesztési Koncepciójában rögzített célokkal kapcsolódást mutat a vármegyei koncepció két átfogó

	<p>központjává válik tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival”, „Versenyképes társadalom – Egészséges, versenyképes, tudásalapú, a digitalizációban felkészült társadalom”, „Infrastruktúra – Magas életminőséget biztosító és a helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra”.</p>	<p>célkitűzése, melyek egyrészt a gazdaság dinamizálására, a vállalkozások versenyképességének javítására fókuszálnak, másrészt a települési környezet fejlesztése, az itt elérhető szolgáltatások minőségének javítása mellett a klímaváltozásból adódó negatív hatások csökkentését is kiemelten kezelik, hangsúlyt helyezve részben az infrastrukturális fejlesztésekre is.</p>
--	---	--

A célok illeszkedésének bemutatása során külön foglalkozunk a Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiájával. A dokumentum négy stratégiai célt nevesít, valamint rögzíti az ezekhez kapcsolódó beavatkozásokat. A stratégiai célok a következők: „Versenyképesség növelése”; „Határokon átvélő társadalmi kohézió erősítése”; „A régió klímabarát, erőforrás-hatékony környezeti fejlesztése”; „Egészség és jól-lét program”.

A Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiája négy stratégiai szintű célkitűzést nevesít. Ezek közül a „Versenyképesség növelése” cél illeszkedik a vármegyei koncepcióban nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célkitűzéshez, míg a „Határokon átvélő társadalmi kohézió erősítése” cél Békés vármegye „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, és „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai céljaihoz kapcsolódik. A gazdaságfejlesztési zóna „A régió klímabarát, erőforrás-hatékony környezeti fejlesztése” célja a vármegyei koncepcióban bemutatott „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz kapcsolódik, míg a „Egészség és jól-lét program” cél elsősorban a vármegyei „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal mutat illeszkedést.

3. A VÁRMEGYE BELSŐ TERÜLETI KAPCSOLATRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

3.1. A vármegye kapcsolatrendszerének rövid ismertetése

3.1.1 A vármegyén belüli térségi folyamatok bemutatása

Jelen fejezetben Békés vármegye belső területi kapcsolatrendszerét térképezzük fel. Az elemzés során áttekintjük a vármegyei települési-struktúrát, ezen belül a városok és a vidék kapcsolatrendszerét, az agglomerációs és funkcionális kapcsolatokat, továbbá kitérünk a megyei jogú város kiemelt szerepére is.

Mindenekelőtt hangsúlyozni szükséges, hogy Békés vármegye egésze – bár belső területi különbségek természetesen kimutathatóak – hasonló, sajnos kedvezőtlen fejlődési pályán mozog, leszakadása az ország fejlettebb részeitől folyamatosan növekszik. Ezt támasztják alá az alábbi – csak példaként hozott és nem teljes képet nyújtó – tények és adatok:

- A vármegye és valamennyi települése, beleértve a vármegyeközpontot is, folyamatosan és jelentős mértékben veszít a népességéből. Békés vármegyében a **lakónépesség fogyása** 2000-2019

között 17,49%-os volt, **ez a csökkenés Magyarország megyéi között a legjelentősebb**, az országos átlag (4,31%) négyszerese. Bár a népesség fogyása két kivétellel valamennyi magyar megyére jellemző, a különbségek nagyok (pl. Fejér vármegye: 2,1%, Zala vármegye: 10,93%, Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye 15,19%). A megyén belül, járási szinten a népességcsökkenés mértéke 14,6% és 21,94% között változik, a különbségek ellenére a tendencia mindenütt egyforma. A népesség fogyásában jelentős szerepet játszik a születések számának visszaesése (2000-ben 3.591, 2008-ban 3.066, 2019-ben 2.651 élveszületés), valamint az elvándorlás (belföldi vándorlási különbözet 2000-ben -877 eset, 2008-ban -2.825 eset, 2019-ben -1.902 eset). A népesség fogyása települési szinten mindamellett jelentős különbségeket mutat, melyek a megyén belüli egyensúlytalanságokat jelzik.

- A működő **társas vállalkozások száma** országos szinten 4,85%-kal csökkent 2011-2019 között. Békés vármegyében a visszaesés 6,99%-os, amely ugyan nem a legkedvezőtlenebb országos adat (Baranya 10,72%, Borsod-Abaúj-Zemplén 9,65%, Jász-Nagykun-Szolnok 8,37%, Hajdú-Bihar 8,06%), de abszolút értékben Békés vármegyénél csak Nógrád és Tolna megyékben volt alacsonyabb 2019-ben a működő társas vállalkozások száma. Az időszakban a vármegye járásai közül egyedül a Mezőkovácsházai járásban volt tapasztalható növekedés (1,89%-os), a többi térségben csökkent a vállalkozások száma.
- A lakosság jövedelmi helyzetét jól mutató lakásépítés vonatkozásában azt láthatjuk, hogy a lakások száma 2001 és 2020 között országosan 10,1%-kal emelkedett, azonban a megyék közül Békés vármegyében emelkedett a legkisebb mértékben, 1,23%-kal. Az évente **épített lakások száma** 2000 és 2019 viszonylatában országosan 2,1%-os a csökkenést mutat, Békés vármegyében azonban 70,19%-os a visszaesés. A Békéscsabai járásban a csökkenés mértéke 30,89%, a Mezőkovácsházai járásban 42,85%, míg a Sarkadi járásban 95%. Az épített lakások száma a Mezőkovácsházai járásban 2019-ben mindössze 8 db, de a legkedvezőbb 2005-ös évben is csak 19 db volt.
- Csökken a vármegyében az **óvodai férőhelyek** száma (2000-2019 között 11,12%-kal, míg az országos mutató 8,89%-os növekedést mutat), egyre kevesebb az **általános iskolai főállású pedagógus** (2000 és 2019 között a megyében 26,58%-kal csökkent számuk). Ez a veszteség kiemelten sújtja a kedvezőtlenebb helyzetben lévő térségeket (Mezőkovácsházai járás 31,59%, Sarkadi járás 30,63%-os visszaesés). A háziorvosok száma is jelentősen csökkent az időszakban, az országos 10,27%-os visszaeséssel szemben Békés vármegyében 15,46%-os a visszaesés, amely ez esetben is erőteljesebben érinti a hátrányosabb helyzetű járásokat (Mezőkovácsházai járás 22,22%).
- A vármegyén belül az egyes térségekben és településeken a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális fejlettség nem azonos szintű. A 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelethez megalkotott mutatórendszer rögzíti azon települések körét, melyek e szempontrendszer alapján a legkedvezőtlenebb helyzetben vannak. A rendelet alapján Békés megyében 33 település került besorolásra a legkedvezőtlenebb helyzetű és egyben „kedvezményezett” települések közé, közülük 23 a két leghátrányosabb helyzetű járásban (Mezőkovácsházai és Sarkadi járások) található.
- A munkaerő-piaci folyamatok alakulása és ezzel párhuzamosan a munkanélküliség alakulása szintén különböző mértékben sújtja az egyes térségeket és településeket. A 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet beazonosítja azokat a településeket is, amelyek e szempontból a legrosszabb helyzetben vannak és ilyen értelemben „kedvezményezett” státuszba kerülnek. Békés vármegye esetében a rendelet 14 ilyen települést azonosít, közülük 13 a két leghátrányosabb helyzetű járásban (Mezőkovácsházai és Sarkadi járások) található.

A város-vidék kapcsolatrendszer

Békés vármegye 75 településével az ország egyik legritkább településhálózatával rendelkezik. A megyében 1 megyei jogú városi és 21 városi rangú település mellett 53 község található. A 2019-es teljes lakosság (332.403 fő) 77,22%-a (256.693 fő) a városokban él, a vármegye urbanizáltsági foka így meghaladja az országos átlagot (70,5%).

A 22 városból csak a megyeszékhely Békéscsaba népessége haladja meg az 50 ezer főt (2019: 58.825 fő), nincs 30-50 ezer fő közötti település, 20-30 ezer fő közötti Gyula és Orosháza, 10-20 ezer fő közötti Szarvas, Gyomaendrőd és Békés, míg 5-10 ezer fő közötti lakossága van Mezőberénynek, Dévaványának, Battonyának, Mezőkovácsházának, Tótkomlósnak, Sarkadnak, Füzesgyarmatnak, Szeghalomnak és Vésztőnek. További 7 város lakossága nem éri el az 5 ezer főt sem.

A vármegyében a város-vidék kapcsolatrendszer erőteljesen meghatározza az érvényben lévő közigazgatási rendszerhez kapcsolódó struktúra. A vármegye települései 9 járáshoz kapcsolódnak. Az egyes járások közül csak a Sarkadi járásban található egy városi jogállású település, a többiben 2, 3, vagy 4. A városok közül funkcionális és többnyire egyéb, gazdasági, foglalkoztatási, valamint üzleti és lakossági szolgáltatási szerepkörük révén is kiemelkednek a járásközpontok.

A vármegye legjelentősebb települése, egyben gazdasági, irányítási, szolgáltatási és közlekedési centruma a megyei jogú városi ranggal rendelkező megyeszékhely, Békéscsaba. Bár Békéscsaba a vármegyén belül kiemelt szerepet tölt be, egyes felsőfokú szerepkörei hiányosak (pl. egészségügy, szociális ellátás, felsőoktatás területén), mely funkciókat a vármegye lakosai a környező megyék nagyvárosaiban (Debrecen, Szeged) érhetnek el. Elsősorban Békéscsaba esetében beszélhetünk a vármegyén belül az agglomerációs és szuburbanizációs folyamatok megindulásáról, kialakulásáról.

A vármegye 20 ezer fő fölötti városai közül Gyula Békéscsaba közelében, mintegy 20 perces autóútra található, így érthető, hogy a két város szoros funkcionális kapcsolatban áll egymással. A vármegyeszékhely után itt érhető el a legtöbb városi funkció a megyében. Gyula, járásközpont státuszának köszönhetően, igazgatási, oktatási, egészségügyi, turisztikai, gazdasági, közlekedési és kereskedelmi központ is szűkebb térségében. Egyes funkciók tekintetében a saját járásán túlmutató vonzással is rendelkezik (pl. igazgatás, oktatás, kultúra, turizmus, foglalkoztatás, egészségügy, stb.).

A másik 20 ezer fő fölötti járásközpont, Orosháza, Békés megyén belül szintén jelentős térségi központ szerepet játszik. A Békéscsaba és Szeged között a 47-es főközlekedési útvonal mentén elhelyezkedő település erőteljes igazgatási szerepköre mellett oktatási, egészségügyi, gazdasági, kereskedelmi és foglalkoztatási, valamint közlekedési szempontból is térsége központjának tekinthető.

A vármegye további járásközpontjait kis és középvárosok alkotják, melyek saját térségük központjaként igazgatási, oktatási, szolgáltatási és kereskedelmi központokként funkcionálnak, egyben közvetlen környezetük legjelentősebb foglalkoztatói is ezekben a városokban találhatóak. E települések többnyire részlegesen töltik be a térségközpont szerepét, elsősorban intézményi és kereskedelmi szerepköreik révén, míg bizonyos szolgáltatásokat a térség lakosai a nagyobb vármegyei városokban, illetve a megyén túl vesznek igénybe.

Agglomerációk és várostérségek, várospárok, megyei jogú város(ok)

A vármegye területfejlesztési program beazonosítja azokat a területegységeket, amelyek a vármegyei fejlesztési célok, valamint a 2021-2027 közötti fejlesztési periódus fejlesztési logikája szempontjából relevánsnak tekinthetők. A program az alábbi három területi szintet kezeli önálló megközelítés mentén.

- Békéscsaba és a vármegyei gazdasági centrumtérség

Békéscsaba és a kapcsolódó járás a vármegye gazdasági, kulturális, közigazgatási és szolgáltatási központja, a vármegye egészére kiterjedő vonzáskörzettel, kiterjedt és továbbfejlesztésre alkalmas

nemzetközi kapcsolatrendszerrel, több ipari húzóágazattal (gépipar, a járműipari beszállítás, a nyomda- és csomagolóanyag-ipar és az építőanyag-ipar), kihasználható turisztikai potenciállal (gasztró-, aktív és kulturális turizmus), továbbá fejlett és komplex oktatási-szolgáltatási rendszerrel. A megyeszékhely és vonzáskörzete kapcsán Békés Megye Területfejlesztési Programja rögzíti azokat a kiemelt fejlesztési irányokat, melyek révén tovább erősíthető Békéscsaba térségközponti pozíciója.

A megyeszékhely mellett a gazdasági centrumtérség meghatározó települése az ország egyik kiemelkedő turisztikai célpontja, Gyula. A város folyamatosan bővülő gazdasági infrastruktúrája, az itt elérhető szolgáltatások (egészségügy, oktatás) határozottan alátámasztják a térségben betöltött prioritizált szerepkört. Gyula és vonzáskörzete meglévő adottságaira is építve, a meglévő vármegyei, országos és határon átnyúló gazdasági kapcsolatokra alapozva a vármegyei centrumtérség versenyképessége tovább erősítendő oly módon, hogy az pozitív hatást gyakorol a vármegye kevésbé fejlett, periférikus területeire is.

- Járási szolgáltató központ települések és várostérségük

Ahogyan azt korábban adatok révén is szemléltettük, Békés vármegye kilenc járásának fejlődési útja hasonló tendenciák mentén zajlik. Főleg jelenlegi adottságaik révén kiemelkedik a térségek közül a fentebb beazonosított Békéscsabai és Gyulai járás, illetve, különösen kedvezőtlen adottságai miatt külön kezelendő a Mezőkovácsházai és Sarkadi járás térsége. A vármegye további öt járásközpontja és vonzáskörzete (Békési járás, Gyomaendrődi járás, Szarvasi járás, Szeghalmi járás, Orosházai járás) esetében, az országos folyamatok tükrében, jellemzően hasonló társadalmi-gazdasági tendenciák azonosíthatók be, a térségek központi települései pedig többnyire hasonló funkciókat és szerepköröket hordoznak. A járások központi települései térségük foglalkoztatási, igazgatási, oktatási, szolgáltatási és kereskedelmi központjaiként funkcionálnak.

Valamilyen szempontból együtt kezelendő térségek

Békés vármegye esetében két komplex programmal fejlesztendő járás is található. A Sarkadi és Mezőkovácsházai járások a megyén belül is jelentős hátrányokkal rendelkeznek, így fejlesztésük kiemelt fontosságú a leszakadásuk megakadályozása érdekében. E területek fejlesztése összehangolt, mind térségi, mind tematikus értelemben komplex programok mentén érvényesülhet csak. A járások központi települései térségük foglalkoztatási, igazgatási, oktatási, szolgáltatási és kereskedelmi központjaiként funkcionálnak, ugyanakkor számos funkciót a térség lakói más járások nagyobb településein, vagy a vármegyeszékhelyen, esetenként más megyék nagyvárosaiban érhetnek el. Mindkét járás kedvezőtlen helyzete földrajzi perifériális elhelyezkedéséből és közlekedési elszigeteltségéből is adódik.

A két járást – figyelembe véve a fentiekben több megközelítésből is bemutatott kedvezőtlen helyzetüket – a vármegyei önkormányzat már az előzetes, térségi szintű forrásmegosztás megalkotásakor pozitív diszkriminációban részesítette. Ennek megfelelően, a megyében alkalmazott járási szintű forrásmegosztás tervezésekor, e két járás esetében a lakosságátlagos forrás húsz százalékkal megemelésre került.

Fő közlekedési tengely mentén elhelyezkedő település-együttesek

A vármegyén belüli települési kapcsolatok a megfelelő közlekedési kapcsolatok függvényei is, ugyanakkor kijelenthető, hogy a főközlekedési útvonalak fejlesztése mellett az alacsonyabb rendű utak minőségének javítása is elengedhetetlen Békés vármegye esetében.

A vármegyén vezet keresztül a Balkánt Európával összekötő egyik frekvenciált vasútvonal (TEN-T 22. számú kiemelt tengely, IV. páneurópai korridor, mely amellelt, hogy a nemzetközi törzshálózat része, jelenleg a legfontosabb vasúti kapcsolat Magyarország és Románia között. A vasútvonal Békés

megyében Gyomaendrőd, Csárdaszállás, Mezőberény, Murony, Békéscsaba, Szabadkígyós, Kétegyháza és Lökősháza településeket érinti. A vármegye másik vasúti fővonalán, a Szeged-Békéscsaba-Kötegyán vonal Békés megyén belül 7 települést érint.

A közúti közlekedési szempontjából kiemelendő, hogy a megyét egyelőre a nagy közúti tranzitfolyosók elkerülik. Az M44 gyorsforgalmi út kiépítésével megvalósulhat a vármegyeszékhely bekötése az országos gyorsforgalmi úthálózatba. Jelenleg a Tiszakürt és Békéscsaba közötti szakaszon már elkészült az út, azonban a Kecskemétig tartó szakasz építése és egyben bekötése az M5-ös autópályába még hosszabb időbe telhet. A határok átjárhatóságának megkönnyítése és a közúti kapcsolatok javítása előfeltétele annak, hogy a vármegye perem-jellege felszámolható legyen.

Egyéb területi struktúrák;

Békés vármegye esetében nem releváns.

3.1.2 A vármegye városhálózata, az abból kiemelkedő városok, az ERFA 11. cikk alapján kiemelt városok köre, kijelölésük indoka

Amint arra a korábbi alfejezetben is utaltunk, a vármegyében a megyeszékhellyel együtt 22 város található, melyek közül Békéscsaba és Gyula városa tekinthető az ERFA 11. cikk alapján kiemelt városnak. A két település kijelölése a meglévő térségi és funkcionális kapcsolataik, komplementer jellegük, jól működő közlekedési kapcsolataik, valamint fizikai közelségük révén indokolható. A kijelölés jelen dokumentum 3.1.1 fejezetében, valamint a vármegyei területfejlesztési stratégiában is alátámasztásra kerül.

A kijelöléssel a vármegye célja, hogy erősítése az említett települések térszervező erejét és hozzájáruljon a városok és térségük közötti harmonikus kapcsolatok, valamint a városok egymás közötti intenzív kapcsolatrendszerének erősítéséhez is. E vármegyei központi települések fejlesztése hosszú távon az egész vármegye fejlődéséhez hozzájárulhat és támogathatja a vármegyei célkitűzések elérését is, beleértve a népesség megőrzését és a helyi gazdasági potenciál hatékonyabb kihasználását.

Békéscsaba megyei jogú város és Gyula városa, mint járásuk szűkebb értelemben vett központjai, egyben a vármegye tágabb értelemben is értelmezhető térségi centrum pólusai, a térségüket dinamizáló központok, amely szerepkör azonban erősítést igényel a vármegyei koncepcióban és stratégiában rögzített célok megvalósításával szoros összefüggésben.

Békéscsaba és Gyula városok – a vármegye önkormányzata döntése alapján – a járásukba tartozó településekkel együtt kerülnek az ERFA 11. cikk alapján kialakított fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód alá sorolt települések, illetve térségek közé. A vármegyei szintű forrásallokáción belüli forráskeretüket – ahogyan a többi célterületét is – az 5. számú táblázat mutatja be. A "fenntartható városfejlesztés" forrásfelhasználási mód keretösszegének meghatározásakor alapvetően az ITP módszertani útmutató 2.3.2 pontjában leírtak szerint jártunk el. Emellett a forrásfelhasználási mód teljes vármegyei keretének, ezen belül pedig a két érintett járás 2021-2027-es időszakra vonatkozó forrás allokációjának meghatározásakor a lakosságszám arányos alapszámításokat tekintettük kiindulópontnak.

3.1.3 A komplex programmal fejlesztendő járások (KLH)

Békés vármegye a területfejlesztési koncepció helyzetelemző és helyzetértékelő dokumentumában feltárta és bemutatta a vármegye leghátrányosabb helyzetű térségeinek helyzetét. A helyzetelemzés

kiemeli, hogy a vármegye területén, a releváns jogszabály¹ alapján, két komplex programmal segítettő járás (Sarkadi járás és Mezőkovácsházai járás) található. Ezek esetében a helyi értékekre építő komplex fejlesztési programok, a belső erőforrások mozgósítása jelenthet elmozdulást a kedvezőtlen helyzetből. Ennek megfelelően, a helyzetértékelésre támaszkodva, a területfejlesztési koncepcióban, majd a területfejlesztési programban is megjelenik az érintett járásokhoz kapcsolódó önálló, stratégiai célkitűzés („Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”).

Ezt követően a koncepció, majd a program is önálló prioritáson („Prioritás 5: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása”) kezeli a Mezőkovácsházai és Sarkadi járások és településeik fejlesztését a 2021-2027-es időszakban, melynek célja, hogy egyértelműen biztosítva legyen a források érintett járásokban történő felhasználása.

Békés vármegye – kapcsolódva a koncepcióban és a programban meghatározott tervezési irányvonalhoz – önálló fejlesztési célterületként kezeli a Mezőkovácsházai és Sarkadi járásokat (lásd 4.2.1 és 4.2.2 alfejezetek). A két járást – figyelembe véve a fentiekben több megközelítésből is bemutatott kedvezőtlen helyzetüket – a vármegye önkormányzata már az előzetes, térségi szintű forrásmegosztás megalkotásakor pozitív diszkriminációban részesítette. Ennek megfelelően, a vármegyében alkalmazott járási szintű forrásmegosztás tervezésekor, e két járás esetében a lakosságátlagos forrás húsz százalékkal megemelésre került.

Az alábbi táblázatok rögzítik a fejlesztésre fordítandó keretösszegeket prioritásonként a két járás esetében, illetve bemutatják a TOP Pluszban rögzített KLH korlátoknak történő megfelelést.

¹ 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet a kedvezményezett járások besorolásáról

3. táblázat: Fejlesztésre fordítandó keretösszegek Békés vármegye KLH járásaiban, prioritásonként

KLH térség megnevezése	1. prioritásra tervezett keretösszeg (Ft)	2. prioritásra tervezett keretösszeg (Ft)	3. prioritásra tervezett keretösszeg (ESZA+) (Ft)	3. prioritásra tervezett keretösszeg (ERFA) (Ft)	3. prioritásra tervezett keretösszeg (összesen) (Ft)	6. prioritásra tervezett keretösszeg (Ft)	KLH-ra tervezett ERFA keretösszeg összesen (Ft)	KLH-ra tervezett ESZA+ keretösszeg összesen (Ft)	KLH-ra tervezett keretösszeg összesen (Ft)
Mezőkovácsházai járás	7.353.558.124	1.620.680.503	1.263.966.223	2.349.454.320	3.613.420.543	1.915.654.929	13.239.347.876	1.263.966.223	14.503.314.099
Sarkadi járás									

4. táblázat: TOP Plusz feltételeknek való megfelelés az KLH járások vonatkozásában

Korlátozó feltétel OP alapján:	Vármegyétől javasolt OP alapján (Ft)	Vármegye által tervezett (Ft)	Vármegye által tervezett (%)
A vármegyékre jutó indikatív forráskeretének legalább 10%-át a komplex programmal fejlesztendő járásokra (36 KLH járás) szükséges irányítani.	9.479.800.000	14.503.314.099	15,30%
A program a 36 komplex programmal fejlesztendő járás területén megvalósuló beruházások támogatására fordítja az alap- és középfokú köznevelési intézmények fejlesztésére tervezett, TOP Plusz keretösszeg legalább 15%-át.	633.687.824		0,00%
A program a 36 komplex programmal fejlesztendő járás területén megvalósuló beruházások támogatására fordítja a helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztésére tervezett, TOP Plusz keretösszeg legalább 15%-át.	770.995.564	1.622.606.133	31,57%

A táblázat adatai alapján látható, hogy Békés vármegye megfelel a TOP Plusz kapcsán, az KLH térségek vonatkozásában tett előírásoknak az 1. és 3. szempont esetében. Ugyanakkor nem ismert jelenleg, hogy a teljes köznevelési keretből mekkora összeg tervezett a két KLH-s járás területére. A két érintett, Békéscsabai és Gyulai Tankerületi Központ hivatalos nyilatkozatban vállalta, hogy a komplex programmal fejlesztendő járások területén megvalósuló beruházások támogatására fordítja a releváns keretösszeg 15%-át.

4. AZ ITP 2021-27 FEJLESZTÉSI CÉLTERÜLETEINEK KIJELÖLÉSE - A VÁRMEGYEI FORRÁSFELHASZNÁLÁSI MÓDOK

Békés vármegye a fejlesztési célterületek kijelölése során a releváns útmutatóban meghatározott forrásfelhasználási módok közül az alábbi három alkalmazása mellett döntött:

- fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód,
- földrajzi célterület forrásfelhasználási mód,
- kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód.

A fenntartható városfejlesztési és földrajzi célterület forrásfelhasználási módok alkalmazása révén a vármegye területe hézagmentesen lefedhető, nem beszélhetünk kimaradó településekről, így a fejlesztési cél forrásfelhasználási mód alkalmazása szükségtelen.

4.1. A fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód alá sorolt térségek azonosítása (I. forrásfelhasználási mód)

Békés vármegye a teljes városállomány megvizsgálását követően, az ERFA 11. cikk alapján kiemelt várostérségek kategóriába két területi egységet sorolt be: a Békéscsabai járást és a Gyulai járást. Az integrált területi program mindkét járást önálló célterületként azonosítja, melyek önálló forráskerettel rendelkeznek. Az alábbiakban felsoroljuk a forrásfelhasználási módhoz sorolt célterületek településeit, valamint a célterületekhez rendelt forráskereteket. A megjelölt forráskeretek már tükrözik az ITP 1-es számú módosításához kapcsolódó változtatásokat.

4.1.1 Békéscsabai járás

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Békéscsaba megyei jogú város, vármegyeszékhely és járási székhely település,
- Csorvás és Újkígyós városok,
- Doboz nagyközség,
- Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós és Telekgerendás községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 15,822 Mrd Ft

4.1.2 Gyulai járás

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Gyula város, járási székhely település,
- Elek város,
- Kétegyháza nagyközség,
- Lökösháza község.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 6,581 Mrd Ft

4.2. A földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá sorolt térségek azonosítása II-VIII. forrásfelhasználási módok)

Békés vármegye a korábban bemutatott területi logika mentén, hét, önálló forráskerettel rendelkező térséget sorolt a földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá. A célterületek kijelölése minden esetben a járási közigazgatási határok mentén történt.

A földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá került besorolásra a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet által kijelölt két a komplex programmal fejlesztendő járás.

4.2.1 Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület (IV. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Mezőkovácsháza város, járási székhely település,
- Battonya, Medgyesegyháza, Mezőhegyes városok,
- Dombegyház és Kevermes nagyközségek,
- Almáskamarás, Dombiratos, Kaszaper, Kisdombegyház, Kunágota, Magyarbánhegyes, Magyardombegyház, Medgyesbodzás, Nagybánhegyes, Nagykamarás, Pusztatottlaka és Végegyháza községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 9,117 Mrd Ft

4.2.2 Sarkadi járás földrajzi célterület (VI. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Sarkad város, járási székhely település,
- Biharugra, Geszt, Körösnagyharsány, Kötgyán, Méhkerék, Mezőgyán, Okány, Sarkadkeresztúr, Újszalonta és Zsadány községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 5,386 Mrd Ft

Ugyancsak a földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá került besorolásra az alábbi öt vármegyei járás:

4.2.3 Békési járás földrajzi célterület (II. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Békés város, járási székhely település,
- Mezőberény város,
- Bélmegyer, Kamut, Köröstarcsa, Murony és Tarhos községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 6,976 Mrd Ft

4.2.4 Gyomaendrődi járás földrajzi célterület (III. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Gyomaendrőd város, járási székhely település,
- Dévaványa város,
- Csárdaszállás, Ecsefalva és Hunya községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 5,204 Mrd Ft

4.2.5 Orosházi járás földrajzi célterület (V. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Orosháza város, járási székhely település,
- Tótkomlós város,
- Gádos és Nagyszénás nagyközségek,
- Békéssámsón, Csanádapáca, Kardoskút és Pusztaföldvár községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 10,262 Mrd Ft

4.2.6 Szarvasi járás földrajzi célterület (VII. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Szarvas város, járási székhely település,
- Kondoros város,
- Békésszentandrás és Csabacsúd nagyközségek,
- Kardos és Örménykút községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 5,410 Mrd Ft

4.2.7 Szeghalmi járás földrajzi célterület (VIII. forrásfelhasználási mód)

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Szeghalom város, járási székhely település,
- Füzesgyarmat, Körösladány és Vésztő városok,
- Bucsá, Kertészsziget és Körösújfalú községek.

A célterület számára kijelölt önálló forrás összege: 5,763 Mrd Ft

4.3. Kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási módja (IX. forrásfelhasználási mód)

A forrásfelhasználási mód olyan fejlesztések kapcsán került kijelölésre, melyek esetében kiemelt kedvezményezett a projekt végrehajtója, illetve a kijelölt szereplő a projekt megvalósításában koordinációs feladatokat lát el, vagy a projekt közvetlen megvalósításában érdekelt.

Békés Vármegye Önkormányzata az alábbi fejlesztési szükségletek kapcsán fog kiemelt kedvezményezetti szerepet ellátni:

- Helyi, önkormányzati energiahatékonyság és megújuló energia-felhasználáshoz kapcsolódó fejlesztések előkészítése és megvalósítása: a Gyulai út 1. szám alatt található, a vármegyei önkormányzat tulajdonában lévő épület energetikai korszerűsítése. A fejlesztés a 2.1.1 „Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” felhíváson belül fog megvalósulni, a tervezettek szerint. A projekt esetében a vármegye önkormányzata a projekt közvetlen megvalósításában érdekelt szervezet, egyben a projekt végrehajtója is lesz.
- Vármegyei paktumok előkészítése, kialakítása és megvalósítása: A vármegyei paktum előkészítése, kialakítása és megvalósítása a releváns felhívás szerint, kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód alapján fog realizálódni. A fejlesztés forrását a 3.1.1 „Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések” felhívás biztosítja. A vármegye önkormányzata a projekt esetében koordinációs feladatokat fog ellátni és egyben a projekt megvalósítója is lesz.
- Közösségfejlesztéshez kapcsolódó projektek előkészítése és megvalósítása: A nevesített fejlesztés forrását a 3.1.3 „Helyi humán fejlesztések” felhívás biztosítja. A vármegye önkormányzata a projekt esetében koordinációs feladatokat fog ellátni és egyben a projekt megvalósítója is lesz.

A verziókövetés kapcsán bemutatott változások nem csupán a területi- és tematikus forrásallokációt, de a kedvezményezetti kört is érintik. A kiemelt kedvezményezetti kört érintő módosításokat az alábbiakban mutatjuk be.

- A fentiek mellett a kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód szerint kerül megvalósításra a TOP_Plusz- 6.1.2 számú felhíváshoz kapcsolódóan a 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése, melyek esetében a koordinációs feladatokat ellátó, előzetesen nevesített kedvezményezettek a Magyar Közút Nonprofit Zrt. lesz.
- A TOP_Plusz-3.3.3 „Köznevelési infrastruktúra fejlesztése” című felhívás forráskeret felhasználásakor az operatív programban rögzítetten preferált kedvezményezettek, a tankerületek a kiemelt kedvezményezett forrás-felhasználási módként kerültek megjelölésre.

A Békés Megyei Önkormányzat a 2014-2020-as fejlesztési periódusban az Európai Unió programok előkészítése és lebonyolítása terén komoly szakmai tapasztalatra tett szert. Az önkormányzati hivatal 36 fős szakmai stábjából 16 fő foglalkozik közvetlenül projektekkal (projektmenedzserként, pénzügyi vezetőként, illetve asszisztenciaként). A 2014-2020-as ciklusban összesen 198 db pályázat menedzselését végezték a Hivatal munkatársai, összesen 27 167 675 149 Ft értékben. Az 5. táblázat a felvázolt forrásfelhasználási módokhoz kapcsolódóan mutatja be a Békés megyében található 75 település besorolását.

4.4. Fejlesztési cél – aktív turizmus fejlesztése (X. forrásfelhasználási mód)

Új felhívás került betervezésre TOP_Plusz-6.1.4 „Aktív turizmus fejlesztése” címmel. A keretösszeg – 3,247 Mrd Ft- kizárólag vármegyei szinten standard eljárásrendben kerülhet felhasználásra, fenntartható városfejlesztés keretében nem tervezhető. A fenntartható városfejlesztési területekről konzorciumi tagok csatlakozhatnak a jellemzően több megyét érintő projektekhez. A vármegyei forrásallokációban új „fejlesztési cél – aktív turizmus fejlesztéseként” került tervezésre.

Az alábbiakban táblázatos formában mutatjuk be a vármegye településeinek forrásfelhasználási módok szerinti besorolását, a vármegye 2021-2027-es időszakra vonatkozó forrástervét valamint a vármegyei forráskeret forrásfelhasználási módok szerinti allokációját.

5. táblázat: Békés vármegye településeinek besorolása forrásfelhasználási módok szerint

Település	Célterület járás	Forrásfelhasználási mód	
Békéscsaba	Békéscsabai járás	Fenntartható városfejlesztés	
Csorvás			
Újkígyós			
Doboz			
Csabaszabadi			
Gerendás			
Kétsoprony			
Szabadkígyós			
Telekgerendás			
Gyula	Gyulai járás	Földrajzi célterület	
Elek			
Kétegyháza			
Lőkösháza			
Mezőkovácsháza	Mezőkovácsházai járás		Földrajzi célterület
Battonya			
Medgyesegyháza			
Mezőhegyes			
Dombegyház			
Kevermes			

Almáskamarás		
Dombiratos		
Kaszaper		
Kisdombegyház		
Kunágota		
Magyarbánhegyes		
Magyardombegyház		
Medgyesbodzás		
Nagybánhegyes		
Nagykamarás		
Pusztatottlaka		
Végegyháza		
Sarkad	Sarkadi járás	Földrajzi célterület
Biharugra		
Geszt		
Körösnagyharsány		
Kötegyán		
Méhkerék		
Mezőgyán		
Okány		
Sarkadkeresztúr		
Újszalonta		
Zsadány		
Békés	Békési járás	Földrajzi célterület
Mezőberény		
Bélmegyer		
Kamut		
Köröstarcsa		
Murony		
Tarhos		

Gyomaendrőd	Gyomaendrődi járás	Földrajzi célterület
Dévaványa		
Csárdaszállás		
Ecsegfalva		
Hunya		
Orosháza	Orosházi járás	Földrajzi célterület
Tótkomlós		
Gádos		
Nagyszénás		
Békéssámsón		
Csanádapáca		
Kardoskút		
Pusztaföldvár		
Szarvas	Szarvasi járás	Földrajzi célterület
Kondoros		
Békésszentandrás		
Csabacsúd		
Kardos		
Örménykút		
Szeghalom	Szeghalmi járás	Földrajzi célterület
Füzesgyarmat		
Körösladány		
Vésztő		
Bucsa		
Kertészsziget		
Körösújfal		

6. táblázat: Vármegyei TOP Plusz forráskeret felhasználás tématerületenkénti lebontásban

Prioritás	Prioritás keretösszege (Ft)	Intézkedés	Intézkedés forráskerete (Ft)	Felhívás	Felhívás/Tématerület forráskerete (Ft)
1. PRIORITÁS: ÉLHETŐ VÁRMEGYE	35 146 078 651	1.1 Klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	-	1.1.1 Klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	
				1.1 összesen	-
		1.2 Településfejlesztés, települési szolgáltatások	23 797 917 283	1.2.1 Élhető települések	14 762 154 600
				Ebből: Zöld infrastruktúra fejlesztése	2 844 203 722
				Csapadékvíz	2 802 274 429
				Kerékpárút	3 973 965 233
				1.2.2 Szociális célú városrehabilitáció (ERFA)	1 590 983 736
				1.2.3 Belterületi utak fejlesztése	7 444 778 947
				1.2.4 Szegregált városi területekről integrált területekre költözés támogatása (PILOT)	
				1.2 összesen:	23 797 917 283
		1.3 Fenntartható városfejlesztés	11 348 161 368	1.3.1 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása	160 000 000
				1.3.2 Fenntartható városfejlesztés	11 188 161 368
				1.3 összesen	11 348 161 368
2. PRIORITÁS: KLÍMABARÁT VÁRMEGYE	10 247 607 362	2.1 Klímabarát vármegye	10 247 607 362	2.1.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	7 773 494 921
				2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság	1 153 131 000
				2.1.3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (kombinált)	-
				2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)	1 320 981 441
				2.1 összesen	10 247 607 362
3. PRIORITÁS: GONDOSKODÓ VÁRMEGYE	26 852 221 460	3.1 Vármegyei és térségi fejlesztések (ESZA+ elemei)	9 033 561 550	3.1.1 Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések	4 248 650 956
				3.1.2 Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+)	3 135 315 436
				3.1.3 Helyi humán fejlesztések	1 649 595 158

				3.1 összesen	9 033 561 550
		3. 2 Fenntartható városfejlesztés (ESZA+ elemei)	2 432 438 450	3.2.1 Fenntartható humán fejlesztések	2 432 438 450
				3.2 összesen	2 432 438 450
		3.3 Helyi és térségi közszolgáltatások (ERFA)	11 667 011 277	3.3.1 Gyermekevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése	2 302 455 357
				Bölcsődei fejlesztés	802 455 357
				Óvodai fejlesztés	1 500 000 000
				3.3.2 Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése	5 139 970 425
				Egészségügyi alap-és szakrendelés	2 423 905 419
				Szociális alapszolgáltatás	2 716 065 006
				3.3.3 Köznevelési infrastruktúra fejlesztése	4 224 585 495
				3.3 összesen:	11 667 011 277
		3.4 Fenntartható humán infrastruktúra (ERFA)	3 719 210 183	3.4.1 Fenntartható humán infrastruktúra	3 719 210 183
				3.4 összesen	3 719 210 183
6. PRIORITÁS: VERSENYKÉPES VÁRMEGYE	22 552 092 526	6.1 Helyi gazdaságfejlesztés	20 122 567 627	6.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés	3 257 780 232
				6.1.2 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése	11 310 379 362
				6.1.3 Helyi és térségi turizmusfejlesztés	2 306 622 759
				6.1.4 Aktív turizmus fejlesztése	3 247 785 274
				6.1 összesen	20 122 567 627
	6.2 Fenntartható versenyképes városfejlesztés	2 429 524 899	6.2.1 Fenntartható versenyképes városfejlesztés	2 429 524 899	
			6.2 összesen	2 429 524 899	
Összesen					94 798 000 000

Az alábbi táblázat a vármegyei forráskeret forrásfelhasználási módok szerinti allokációját mutatja be részletesebben.

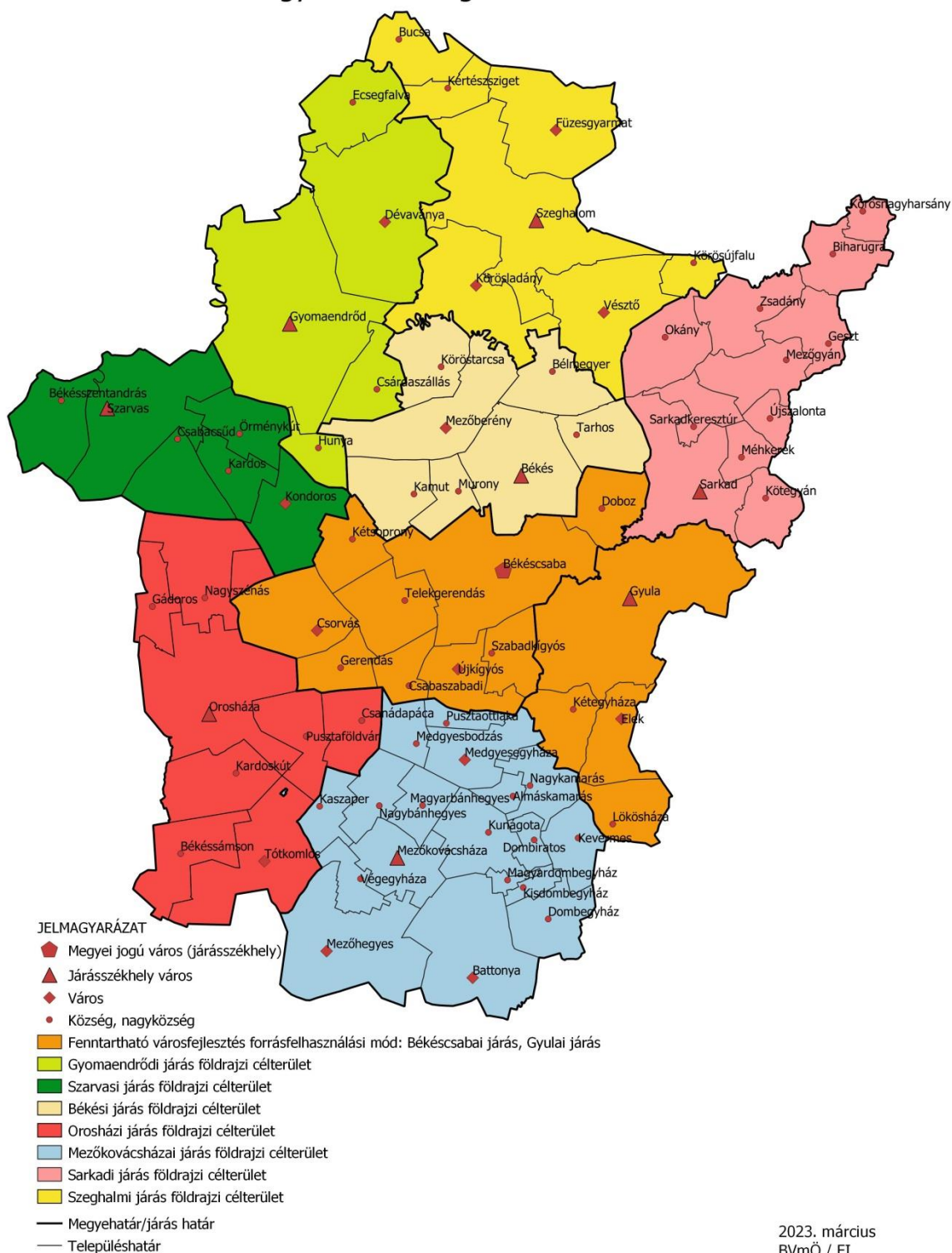
7. táblázat: A forrásfelhasználási módok forrásallokációjának összefoglalása

Forrásfelhasználási mód	Allokált forrás (Mrd Ft)	Forrás aránya a megyei forráskereten belül (%)
I. A fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	22,403	23,63%
Békéscsabai járás	15,822	16,69%
Gyulai járás	6,581	6,94%
Földrajzi célterület forrásfelhasználási mód (II-VIII. forrásfelhasználási módok)		
II. Békési járás földrajzi célterület	6,976	7,36%
III. Gyomaendrődi járás földrajzi célterület	5,204	5,49%
IV. Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület	9,117	9,62%
V. Orosházi járás földrajzi célterület	10,262	10,83%
VI. Sarkadi járás földrajzi célterület	5,386	5,68%
VII. Szarvasi járás földrajzi célterület	5,410	5,71%
VIII. Szeghalmi járás földrajzi célterület	5,763	6,08%
IX. Kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási módja	21,025	22,18%
X. Fejlesztési cél forrásfelhasználási mód – aktív turizmus fejlesztése	3,247	3,43%
	94,798	100,00%

A következő térképen részletesen bemutatjuk az egyes forrásfelhasználási módok területi relevanciáját.

2. ábra: Békés vármegye járásai és a forrásfelhasználási módok kapcsolata

Békés vármegye lefedettsége forrásfelhasználási módokkal

5. A PROJEKTKIVÁLASZTÁS AZ ITP 2021-27 ALAPJÁN – TELEPÜLÉSDIFFERENCIÁLÁS

Az ITP 3. fejezetében bemutattuk Békés vármegye belső területi kapcsolatrendszerét, ezen belül a térségi folyamatokat, valamint a vármegye településhálózatát. Megállapítást nyert, hogy Békés vármegye egésze, országos összehasonlításban jelentősen hátrányos területnek minősül. Ugyancsak rögzítésre került, hogy a területi különbségek ellenére, a társadalmi és gazdasági folyamatok esetében tapasztalható tendenciák iránya alapvetően a vármegye valamennyi települése esetében kedvezőtlen. A megyén belüli kedvezőtlen folyamatok ugyanakkor nem ugyanolyan mértékben érintik az egyes térségeket és településeket, ami megmutatkozik azok társadalmi-gazdasági és infrastrukturális fejlettségében, valamint gazdasági teljesítőképességében és ezzel összefüggésben a foglalkoztatottság és munkanélküliség aktuális alakulásában is.

Jelen fejezetben belül az egyes forrásfelhasználási módok, valamint a területfejlesztési program prioritásai és intézkedései, továbbá a kapcsolódó TOP Plusz intézkedések kapcsán is rögzítjük, hogy az egyes célterületeken belül, a rendelkezésre álló források felhasználása kapcsán a települések között milyen további, előzetes differenciálási eszközöket kíván a vármegye alkalmazni.

5.1. Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód

A fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód alá sorolt célterületek és települések:

Békéscsabai járás települései:

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Békéscsaba megyei jogú város, vármegyeszékhely és járási székhely település,
- Csorvás és Újkígyós városok,
- Doboz nagyközség,
- Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós és Telekgerendás községek.

Gyulai járás települései:

A célterülethez az alábbi települések tartoznak:

- Gyula város, járási székhely település,
- Elek város,
- Kétegyháza nagyközség,
- Lökösháza község.

A forrásfelhasználási mód esetében a célterületeken belül megvalósításra kerülő projektek előzetes kiválasztása az ITS készítése során megtörténik, melynek értelmében a településdifferenciálás és projektkiválasztás e területek vonatkozásában irreleváns.

5.2. Földrajzi célterület forrásfelhasználási mód

A földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá tartozó, önálló forráskerettel rendelkező célterületek a 4.2 fejezetben beazonosításra kerültek.

A földrajzi célterület forrásfelhasználási mód alá tartozó célterületek esetében Békés vármegye az alábbi szempontokat érvényesíti a településdifferenciálás és a projektkiválasztás vonatkozásában:

- a települések népességváltozásának mértéke 2011-2020 között
- a beruházás megvalósítási helye, RÁSZORULTSÁG szerinti település besorolás
- a fejlesztéssel érintett település szabad vállalkozási zóna (SZVZ) szerinti elhelyezkedése
- a beruházás megvalósítási helye szerinti település munkaerő-piaci helyzetének értékelése
- a „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatásáról szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. Határozat szerinti kategóriák

A vizsgálat módja és a szempontok alkalmazása az egyes intézkedések esetében:

- a települések népességváltozásának mértéke 2011-2020 között

A szempont mentén az került vizsgálatra, hogy az adott település népességcsökkenése meghaladja-e a 2011-2020 közötti vármegyei népességcsökkenési arány (7,45%) 110%-át (8,195%).

A szempont valamennyi, a forrásfelhasználási mód alá tartozó terület esetében releváns intézkedés esetében alkalmazandó.

- a beruházás megvalósítási helye, RÁSZORULTSÁG szerinti település besorolás

A szempont mentén az került vizsgálatra, hogy a fejlesztés a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet 2. számú melléklet "C" oszlopa alapján társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településen kerül-e végrehajtásra.

A szempont valamennyi, a forrásfelhasználási mód alá tartozó terület esetében releváns TOP PLUSZ intézkedés esetében alkalmazandó.

- a fejlesztéssel érintett település szabad vállalkozási zóna (SZVZ) szerinti elhelyezkedése

A szempont mentén az került vizsgálatra, hogy a fejlesztést "A szabad vállalkozási zónák létrehozásának és működésének, valamint a kedvezmények igénybevételének szabályairól" szóló 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében szereplő települések valamelyikében kívánják-e megvalósítani.

A szempont valamennyi, a forrásfelhasználási mód alá tartozó terület esetében releváns TOP PLUSZ intézkedés esetében alkalmazandó.

- a beruházás megvalósítási helye szerinti település munkaerő-piaci helyzetének értékelése

A szempont mentén az került vizsgálatra, hogy a fejlesztés a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet 2. számú melléklet "D" oszlopa alapján jelentős munkanélküliséggel sújtott településen kerül-e megvalósításra.

A szempont valamennyi, a forrásfelhasználási mód alá tartozó terület esetében releváns TOP PLUSZ intézkedés esetében alkalmazandó.

- a „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatásáról szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. Határozat szerinti kategóriák

A szempont mentén az került vizsgálatra, hogy a fejlesztés A „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatásáról szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. határozattal érintett mellékletekben szerepelő településen valósul-e meg.

A szempont valamennyi, a forrásfelhasználási mód alá tartozó terület esetében releváns TOP PLUSZ intézkedés esetében alkalmazandó.

Az egyes szempontok érvényesítésének módját és a szempontok alapján kedvezményezett települések beazonosítását az alábbi táblázatok mutatják be:

8. táblázat: A Békés vármegye települései a településdifferenciálás szempontjai szerinti besorolás alapján

Békés vármegye														
Ssz.	Település megnevezése	Település lakosságszáma (fő) *	Település jogállása	Járás megnevezése	Település mérete 5000 fő alatti (0), 5000 fő feletti (1) *	Forrásfelhasználási mód megnevezése	Forrásfelhasználási mód kódszáma	290/2014.(XI.26.) Korm.rendelet szerint	A települések népességváltozásának mértéke 2011-2020 között	A beruházás megvalósítási helye, RÁSZORULTSÁG szerinti település besorolás	A fejlesztéssel érintett település szabad vállalkozási zóna (SZVZ) szerinti elhelyezkedése	A beruházás megvalósítási helye szerinti település munkaerő-piaci helyzetének értékelése	A „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatásáról szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. Határozat szerinti kategóriák	Összesen
								Komplex programmal fejlesztendő járás (3), Fejlesztendő járás (2), Kedvezményezett járás (1), Nem sorolt (0)	0-1 pont Amennyiben a település népességcsökkenése meghaladja a 2011-2020 közötti megyei népességcsökkenési arány (7,45%) 110%-át (8,195%), 1 pont adható, egyéb esetben 0 pont.	0-1 pont Amennyiben a beruházás a 105/2015 Korm. rendelet 2. számú melléklet "C" oszlopa alapján társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településen kerül végrehajtásra 1 pont adható, egyéb esetben 0 pont.	0-1 pont Amennyiben a fejlesztést "A szabad vállalkozási zónák létrehozásának és működésének, valamint a kedvezmények igénybevételeinek szabályairól" szóló 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében szereplő települések valamelyikében kívánják megvalósítani, 1 pont adható, egyéb esetben 0 pont.	0-1 pont Amennyiben a fejlesztés a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendeletben 2. számú melléklet "D" oszlopa alapján jelentős munkanélküliséggel sújtott településen kerül megvalósításra, 1 pont adható, egyéb esetben 0 pont.	0-1 pont Amennyiben a fejlesztés a „Felzárkózó települések” és a gazdaságélénkítő program folytatásáról szóló 1186/2020. (IV. 28.) Korm. Határozattal érintett mellékletekben szereplő településen valósul meg, 1 pont adható, egyebekben 0.	
1.	Békéscsaba	59 057	megyei jogú város	Békéscsabai	1	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
2.	Csabaszabadi	291	község	Békéscsabai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
3.	Csorvás	4 830	város	Békéscsabai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
4.	Doboz	4 249	nagyközség	Békéscsabai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
5.	Gerendás	1 217	község	Békéscsabai	1	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
6.	Kétsoprony	1 361	község	Békéscsabai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
7.	Szabadkígyós	2 627	község	Békéscsabai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
8.	Telekgerendás	1 507	község	Békéscsabai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0

9.	Újkígyós	5 102	város	Békéscsabai	1	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
10.	Elek	4 785	város	Gyulai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
11.	Gyula	30 189	város	Gyulai	1	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
12.	Kétegyháza	3 648	nagyközség	Gyulai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
13.	Lőkösháza	1 795	község	Gyulai	0	Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód	I.	0	nr	nr	nr	nr	nr	0
14.	Békés	19 284	város	Békési	1	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	0	0	1	0	0	1
15.	Bélmegyer	935	község	Békési	0	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	1	1	1	0	0	3
16.	Kamut	1 045	község	Békési	0	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	0	0	1	0	0	1
17.	Köröstarcsa	2 472	község	Békési	0	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	1	0	1	0	0	2
18.	Mezőberény	10 254	város	Békési	1	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	0	0	1	0	0	1
19.	Murony	1 225	község	Békési	0	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	1	0	1	0	0	2
20.	Tarhos	800	község	Békési	0	Békési járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	II.	1	1	0	1	0	1	3

21.	Csárdaszállás	423	község	Gyomaendrődi	0	Gyomaendrődi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	III.	1	1	1	1	0	0	3
22.	Dévaványa	7 477	város	Gyomaendrődi	1	Gyomaendrődi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	III.	1	1	0	1	0	0	2
23.	Ecsegfalva	1 200	község	Gyomaendrődi	0	Gyomaendrődi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	III.	1	1	1	1	0	0	3
24.	Gyomaendrőd	13 430	város	Gyomaendrődi	1	Gyomaendrődi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	III.	1	0	0	0	0	0	0
25.	Hunya	622	község	Gyomaendrődi	0	Gyomaendrődi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	III.	1	1	0	0	0	0	1
26.	Almáskamarás	870	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	1	1	5
27.	Battonya	5 926	város	Mezőkovácsházai	1	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	0	1	1	1	0	3
28.	Dombegyház	2 033	nagyközség	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	0	1	1	0	0	2
29.	Dombiratos	552	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	0	0	3
30.	Kaszaper	1 823	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	0	1	0	0	2
31.	Kevermes	1 856	nagyközség	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	1	0	4

32.	Kisdombegyház	487	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	0	0	3
33.	Kunágota	2 699	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	0	1	1	1	0	3
34.	Magyarbánhegyes	2 196	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	0	0	3
35.	Magyardombegyház	229	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	0	0	3
36.	Medgyesbodzás	985	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	0	0	3
37.	Medgyesegyháza	3 501	város	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	0	1	0	0	2
38.	Mezőhegyes	5 051	város	Mezőkovácsházai	1	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	0	1	0	1	3
39.	Mezőkovácsháza	5 776	város	Mezőkovácsházai	1	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	0	1	0	0	2
40.	Nagybánhegyes	1 240	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	0	1	0	0	2
41.	Nagykamarás	1 299	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	1	0	4
42.	Pusztatottlaka	355	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	0	0	3

43.	Végegyháza	1 299	község	Mezőkovácsházai	0	Mezőkovácsházai járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	IV.	3	1	1	1	1	0	4
44.	Békéssámsón	2 384	község	Orosházi	0	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	0	0	0	0	0	0
45.	Csanádapáca	2 542	község	Orosházi	0	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	1	0	0	0	1	2
46.	Gádos	3 662	nagyközség	Orosházi	0	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	1	0	0	0	0	1
47.	Kardoskút	815	község	Orosházi	0	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	1	0	0	0	0	1
48.	Nagyszénás	4 836	nagyközség	Orosházi	0	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	1	0	0	0	0	1
49.	Orosháza	28 344	város	Orosházi	1	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	0	0	0	0	0	0
50.	Pusztaföldvár	1 622	község	Orosházi	0	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	1	1	0	0	0	2
51.	Tótkomlós	5 827	város	Orosházi	1	Orosházi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	V.	1	0	0	0	0	0	0
52.	Biharugra	913	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	0	1	1	1	0	3
53.	Geszt	762	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	0	1	1	1	0	3

54.	Körösnagyharsány	566	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	1	1	1	1	0	4
55.	Kötegyán	1 417	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	0	1	1	0	0	2
56.	Méhkerék	2 093	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	0	1	1	0	0	2
57.	Mezőgyán	1 042	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	1	1	1	1	0	4
58.	Okány	2 441	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	1	1	1	0	0	3
59.	Sarkad	10 112	város	Sarkadi	1	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	0	1	1	1	0	3
60.	Sarkadkeresztúr	1 500	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	1	1	1	0	0	3
61.	Újszalonta	102	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	1	1	1	1	0	4
62.	Zsadány	1 655	község	Sarkadi	0	Sarkadi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VI.	3	0	1	1	1	0	3
63.	Békésszentandrás	3 653	nagyközség	Szarvasi	0	Szarvasi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VII.	1	0	0	0	0	0	0
64.	Csabacsúd	1 736	nagyközség	Szarvasi	0	Szarvasi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VII.	1	1	0	0	0	0	1

65.	Kardos	557	község	Szarvasi	0	Szarvasi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VII.	1	1	1	0	0	0	2
66.	Kondoros	4 867	város	Szarvasi	0	Szarvasi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VII.	1	1	0	0	0	0	1
67.	Örménykút	333	község	Szarvasi	0	Szarvasi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VII.	1	1	1	0	0	0	2
68.	Szarvas	15 683	város	Szarvasi	1	Szarvasi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VII.	1	1	0	0	0	0	1
69.	Bucsa	2 286	község	Szeghalmi	0	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	0	1	1	0	0	2
70.	Füzesgyarmat	5 583	város	Szeghalmi	1	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	0	0	1	0	0	1
71.	Kertészsziget	371	község	Szeghalmi	0	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	1	1	1	1	0	4
72.	Körösladány	4 526	város	Szeghalmi	0	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	0	0	1	0	0	1
73.	Körösújfalú	502	község	Szeghalmi	0	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	1	1	1	0	0	3
74.	Szeghalom	8 899	város	Szeghalmi	1	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	0	0	1	0	0	1
75.	Vésztő	6 934	város	Szeghalmi	1	Szeghalmi járás földrajzi célterület forrásfelhasználási mód	VIII.	2	1	0	1	0	1	3

5.3. Kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód

A kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód esetében a településdifferenciálás és projektkiválasztás irreleváns.

6. A TERÜLETI KIVÁLASZTÁSI KRITÉRIUM RENDSZER (TKR) SZÜKSÉGESSÉGE ÉS KAPCSOLATA AZ ITP 2021-27 DOKUMENTUMMAL

6.1. Békés vármegye döntéshozatali rendszerének bemutatása

Az alábbiakban a döntéshozatali rendszer aktuális szabályozási kereteit mutatjuk be, ezek a későbbiekben változtatás tárgyát képezhetik.

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 22/2020. (II. 20.) önkormányzati határozattal fogadta el a Békés Megyei Önkormányzati Hivatal (új nevén: Békés Vármegyei Önkormányzati Hivatal) Ügyrendjét (továbbiakban: Ügyrend). A Hivatal feladatait az alábbi belső szervezeti tagozódásban látja el:

a) Titkársági és Jogi Osztály,

Közreműködik az önkormányzat működését elősegítő Európai Unió pályázatokban, illetve a Területfejlesztési és Területrendezési Osztállyal közösen a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014 (XI.5.) Korm. rendeletben foglalt megyei önkormányzatra háruló feladatokban.

A Titkársági és Jogi Osztály a jogszabályi megfelelésért felelős.

b) Területfejlesztési és Területrendezési Osztály

A döntéshez szükséges dokumentumok szakmai előkészítéséért felelős Osztály.

Békés Megye Önkormányzatának Közgyűlése 10/2014. (XII.2.) önkormányzati rendeletével fogadta el a Békés Megyei Önkormányzat és Szervei Szervezeti és Működési Szabályzatát. Az ebben foglaltak szerint:

3. § (1) bekezdése értelmében az Önkormányzat az Mötv-ben előírt feladatok - területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési és koordinációs- mellett további, ágazati jogszabályokban megfogalmazott feladatokat lát el.

4. § (1) A megyei közgyűlés minősített többséggel egyes - átruházható - hatáskörei gyakorlását elnökére, bizottságaira és a jegyzőre ruházhatja. Az átruházott hatáskörök gyakorlása tovább nem ruházható.

A Közgyűlés mellett működő Területfejlesztési Bizottság:

1.) A Közbeszerzési és tervpályázati eljárásokban gyakorolja a megyei közgyűlés jogait és kötelezettségeit.

2.) Mint területi szereplő a 2014-2020 programozási időszakban ellátja az európai uniós forrásokból származó támogatások felhasználásával összefüggő, jogszabályon alapuló feladat- és hatásköröket. Ellátja a 2014-2020 közötti időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendeltben a területi szereplő számára kijelölt feladatokkal meghatározott megyei Integrált Területi Program végrehajtásával kapcsolatos előkészítő, véleményező, javaslattevő és döntéshozatali feladatokat.

3.) A megyei önkormányzat a 2) pontban meghatározott feladatköreit – a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program és egyéb operatív programok keretében megjelenő felhívások tartalma szerint – a hivatal útján is elláthatja.

A fentiekén túl fontos ismételt rögzíteni, hogy az önkormányzat szervezeti keretei között jelenleg a „Területfejlesztési és Területrendezési Osztály”, és ezen belül az elkülönülten működő „Projektmenedzsmenti csoport”, illetve „Területfejlesztési Csoport” látja el a tervezéshez valamint döntés előkészítéshez kapcsolódó feladatokat oly módon, hogy előbbi kiemelten a program lebonyolításra, és az ezzel kapcsolatos monitoring tevékenységre fókuszál, míg utóbbi elsődleges feladatköre az előkészítési munkák koordinálása. Békés Vármegye Önkormányzatán belül fenti szervezeti struktúra a jövőben is fennmarad, a feladatok szervezése, a hatáskörök definiálása ugyanakkor az aktuális feladatoknak, kihívásoknak megfelelően folyamatosan változhat, alakulhat.

A 2014-2020-as fejlesztési periódusban az Európai Unió programok előkészítése és lebonyolítása terén az Önkormányzat szakemberei komoly szakmai tapasztalatra tettek szert. A Békés Vármegyei Önkormányzati Hivatal jelenleg összesen 36 fő alkalmazotti létszámmal működik, ebből 31 fő felsőfokú végzettséggel (diplomával) rendelkezik. Közülük közvetlenül 16 fő foglalkozik projektekkel (projektmenedzserként, pénzügyi vezetőként, ill. asszisztenciaként).

A döntés előkészítés, a döntéshozás működési rendjét a 256/2021. (V.18.) Korm. rendelet szabályozza részletesen. A területi kiválasztási rendszer kialakításához szorosan kapcsolódó végrehajtási jogkörök közé tartozik a Döntés-előkészítő Bizottságban (továbbiakban: DEB) való részvétel, ami a felhívás szakmai kritériumai szerint értékelt projektek rangsorolása a vármegye által meghatározott kiválasztási kritériumok mentén a vármegye számára allokált forrásoknak a vármegye által megjelölt céloknak megfelelően, az ITP 2021-27-ben rögzített forrásfelhasználási módok szerinti felhasználása.

A DEB működését az RFP 2022-03 számú utasítás szabályozza, mely nevesíti a döntéshozatali eljárásban résztvevők körét, rögzíti a DEB működésének fontosabb szempontjait (pl. összeférhetetlenség stb.), továbbá meghatározza a DEB előtt és után elvégzendő feladatokat.

6.2. A Területi Kiválasztási Kritériumrendszer

A TOP Plusz keretében támogatható projektek – a korábbi időszakhoz hasonlóan – az Irányító Hatóság és a területi szereplők által kialakított kiválasztási szempontrendszer mentén kerülnek értékelésre. Ennek értelmében tehát az Irányító Hatóság határozza meg azokat a szakmai szempontokat, amelyek alapján a projektek meghatározott minimumot elérve teljesítik a támogathatóság szakmai színvonalát. Emellett a projektek a területi szereplők által, a vármegye szempontjából fontos kiválasztási kritériumok mentén is vizsgálatra kerülnek, így alakul ki az a projektkör, amelyek támogatásra javasolhatók.

Az Irányító Hatóság elsősorban az alábbi kritériumok mentén vizsgálja a támogatási kérelmeket:

9. táblázat: Az Irányító Hatóság által érvényesített kiválasztási kritériumok

	Kritérium megnevezése	Tartalmi magyarázat
1.	Illeszkedés a TOP Plusz céljaihoz	A kiválasztási kritérium a TOP Plusz valamely konkrét céljához/céljaihoz, és az abból levezetett felhívás céljaihoz való szoros illeszkedést és kapcsolódást vizsgálja
2.	Szakmai indokoltság, megalapozottság	A kiválasztási kritérium legfőbb funkciója a beavatkozás indokoltságának vizsgálata. Ehhez a szakmai alátámasztás, indoklás és/vagy kellő kidolgozottságú helyzetelemzés, igényfelmérés értékelése szükséges.

		<p>A legtöbb felhívás esetében lehetőség van a részletes projekttervezés támogatási döntés utáni kidolgozására, azonban a benyújtott információknak elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy az indokoltság, szükségesség vizsgálható legyen.</p> <p>Vizsgálatra és ellenőrzésre kerül a projekt indikátorokhoz és egyéb szakmai mutatókhoz való hozzájárulása.</p> <p>A megalapozottság keretében vizsgálhatóak a felhívások egyedi, alapvető szakmai-műszaki elvárásainak való megfelelések.</p>
3.	Fenntarthatóság, horizontális szempontok	<p>A fenntarthatóság kiválasztás kritériumának célja, hogy a megvalósíthatóságon túl a későbbi működtetés feltételeit vizsgálja, kitérve különösen a műszaki, szakmai, társadalmi és pénzügyi dimenziókra is.</p> <p>A kritérium alatt kerülnek vizsgálatra az adott felhívás kapcsán releváns horizontális elvárások teljesítéséhez szükséges vállalkozások, nyilatkozatok. Ennek keretében a kiválasztási kritérium a fejlesztés azon aspektusát is vizsgálja, hogy az semmilyen módon ne legyen kirekesztő egyetlen társadalmi csoport számára sem.</p>
4.	Költségvetés	<p>A kiválasztási kritérium egyrészt vizsgálja a felhívásokban meghatározott fajlagos költségeknek való megfelelést (amennyiben releváns), valamint az általános és szakmai belső arányok betartását. Továbbá ezen fő szempont alatt kerül vizsgálatra, hogy az egyes tevékenységek megfelelően kerültek-e az egyes állami támogatási kategóriák szerinti besorolásra (amennyiben releváns), ill. az egyszerűsített költségelszámolási szabályok megfelelően alkalmazásra kerültek.</p>

A vármegye specifikus területi kiválasztási kritériumrendszer összeállítása során törekedtünk arra, hogy a szempontok a területfejlesztési koncepcióból vagy a területfejlesztési programból levezethetők legyenek.

Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója és Békés Megye Területfejlesztési Programja rögzítik a vármegye hosszabb távú, illetve a 2021-2027-es időszakra vonatkozó célkitűzéseit. Ezek alapvetően a térség népességmegtartó erejének javítását, a térségi felzárkóztatást, továbbá a gazdaság dinamizálását kezelik kiemelt szempontként oly módon, hogy a célok elérését szolgáló fejlesztések megfeleljenek a környezeti fenntarthatóság, a társadalmi szolidaritás elveinek. Jelen dokumentum 1.1 alfejezetében részletesen bemutatott célrendszerhez a fent leírtak alapján a következő területi kiválasztási kritériumrendszert rendeljük.

10. táblázat: Békés Vármegye Területi Kiválasztási Kritériumrendszere

	Kritérium megnevezése	Kritérium tartalma	Kiválasztás indoka
1.	Klíma semleges megoldásokat alkalmazó fejlesztések előnyben részesítése	A kiválasztási kritérium értelmében az értékelésben előnyt élveznek azok a támogatási kérelmek, amelyek olyan megoldásokkal próbálják a települési / térségi szükségleteket kielégíteni, amelyeknek a környezeti hatása elhanyagolható.	A fejlesztés hosszabb távon hozzájárul a klímaváltozás negatív hatásainak csökkentéséhez, adott esetben támogatja a körforgásos gazdaság feltételeinek kialakítását.
2.	A digitális átállást elősegítő projektek előnyben részesítése	A kiválasztási kritérium értelmében az értékelésben előnyt élveznek azok a támogatási kérelmek, amelyek digitális, és okos technológiák innovációs célú kiaknázását tartalmazzák.	A fejlesztés által alkalmazott modern, okos technológiák hozzájárulnak a lakosság digitális tartalmakhoz való hozzáféréséhez, a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítéséhez és a helyi közösségek megerősítéséhez.
3.	Hozzájárulás belső területi kiegyenlítődéshez	A kritérium bevezetése az adott földrajzi területen belüli bármilyen egyensúlytalanságot hivatott kiküszöbölni.	A fejlesztés hosszabb távon hozzájárul a járási, illetve vármegyei perifériák felzárkóztatásához, a területi egyenlőtlenségek felszámolásához.
4.	Hozzájárulás a gazdasági növekedéshez	A kritérium alapján a beavatkozások gazdasági növekedéshez történő hozzájárulása kerül mérlegelésre.	A fejlesztés elősegíti a gazdaság dinamizálását, kedvező feltételeket teremt a helyi vállalkozások versenyképességének javításához, adott esetben hozzájárul a határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősítéséhez.

11. táblázat: A vármegyei TKR kritériumok kapcsolódása az ITP-hez: Békés vármegye

TKR Kritérium megnevezése (Békés vármegye)*	1.1 Klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	1.2 Településfejlesztés, települési szolgáltatások				2.1 Klimabarát vármegye		3.1 Vármegyei és térsgégi fejlesztések (ESZA+ elemei)		3.3 Helyi és térségi közszolgáltatások (ERFA)			6.1. Helyi gazdaságfejlesztés			
	1.1.1 Klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	1.2.1 Élhető települések	1.2.2 Szociális célú városrehabilitáció (ERFA)	1.2.3 Belterületi utak fejlesztése	1.2.4 Szegregált városi területekről integrált területekre költözés támogatása (PILOT)	2.1.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	2.1.3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (kombinált)	3.1.2 Szociális célú városrehabilitáció	3.1.3 Helyi humán fejlesztések	3.3.1 Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése	3.3.2 Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése	3.3.3 Köznevelési infrastruktúra fejlesztése	6.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés	6.1.2 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése	6.1.3 Helyi és térségi turizmusfejlesztés	6.1.4 Aktív turizmus fejlesztése
Klíma semleges megoldásokat alkalmazó fejlesztések előnyben részesítése	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x
A digitális átállást elősegítő projektek előnyben részesítése	x	x				x	x			x	x	x	x		x	
Hozzájárulás belső területi kiegyenlítéshez	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Hozzájárulás a gazdasági növekedéshez	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x	x

7. Az ITP 2021-27 INDIKÁTORVÁLLALÁSAI

Az indikátorvállalás szükségessége kapcsán az „Útmutató...” hangsúlyozza, hogy a TOP Plusz valamennyi prioritási tengelye esetében meghatározásra kerülnek a teljesítendő kimeneti- és eredményindikátorok, valamint azok elvárt célértéke. Az ITP 2021-27 tervezése során a vármegyéknek – az Irányító Hatósággal folytatott egyeztetések eredményeként – olyan vállalást szükséges tenniük, hogy a TOP Plusz szinten vállalt célértékek teljesülhessenek. Emellett az általános tervezési és forrás felhasználást érintő elv mellett fontos az ITP 2021-27 TOP Pluszsal összhangban lévő, mégis egyedi céljainak teljesülése is.

Az indikátorvállalások indoklása

Az egyes mutatók célértékeihez történő hozzájárulás mértéke alátámasztja/igazolja az ITP 2021-27 forráskeret felhasználásának prioritásokon belüli százalékos struktúráját. Ezért fontos, hogy a különféle forrásfelhasználási módok esetén várt outputokból levezetve a területi szereplő, jelen esetben a vármegyei önkormányzat intézkedésenként reálisan fel tudja mérni várható teljesítményét. Az ITP 2021-27 tervezés során a kimeneti- és eredmény indikátorok várható értékeinek meghatározása visszacsatolhat a forrásallokációhoz, hiszen kiderülhet a tervezők számára, hogy egy adott intézkedéshez megjelölt forráskeret irreálisan alacsony mértékben járul hozzá az országos értékekhez.

Az ITP 2021-27 a fentiek szem előtt tartásával, a TOP Plusz támogatható tevékenységeit lefedően került összeállításra, tehát valamennyi, a TOP Pluszban megjelenő tématerületre vonatkozóan felhívások kerültek megtervezésre a vármegye területére – az indikátor tervértékek pedig ennek megfelelően lettek megtervezve. A végleges TOP Plusz tartalomnak megfelelő indikátor vállalások az ITP 2021-27 melléklete alapján lettek kialakítva.

Ki kell emelnünk ugyanakkor ismételten, hogy az alábbi táblázatban rögzített, az Irányító Hatóság által meghatározott célértékek csupán előzetes tervértéknek tekintendők. Egyrészt az ITP felülvizsgálatának időpontjában a mutatószámok meghatározásához szükséges módszertan kapcsán vannak még nyitott kérdések, másrészt a jelenleg rögzített tervértékek kizárólag a forrásarányok figyelembe vételével kerültek rögzítésre. Az indikátor célértékek véglegesítése azonban csak az IH-val folytatott szakmai konzultáció lezárultával, a kedvezményezettek által tett indikátor vállalások előrehaladásának, teljesülésének ismeretében lehetséges.

12. táblázat: Békés Vármegye Integrált Területi Programja 2021-27 indikátor célérték vállalásai

Prioritási tengely	Indikátor		Mértékegység	Mérőföldkö 2024	Forrásarányos célérték (2024)	Megye által vállalt mérőföldkö (2024)	Célérték 2029	Forrásarányos célérték (2029)	Megye által vállalt célérték (2029)
	Azonosító	Megnevezés							
TOP_Plusz-1	RCO26	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	7	0,39	0	70,85	3,94	3,94
TOP_Plusz-1	RCR35	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	0	0	0	149 838	5 400	5 400
TOP_Plusz-1	RCO58	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	21,34	1,38	1,38	426,88	27,48	27,48
TOP_Plusz-1	RCR64	A célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő/év	0	0	0	1 890 047	121 628	121 628
TOP_Plusz-1	TPO08	A rehabilitált talaj összkiterjedése	ha	0	0	0	6,90	1	1
TOP_Plusz-1	TPO10	Kialakított új, forgalomcsillapított övezetek száma	db	7	0	0	68	4	4
TOP_Plusz-1	TPO11	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m ²	0	0	0	79 336	4 664	4 664
TOP_Plusz-1	TPO12	Megvalósított megyei szemléletformáló és tudatosságnövelő programok száma	db	0	0	0	19	0	0
TOP_Plusz-1	TPO35	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza	m	117 686	4 241	4 241	1 176 865	42 408	42 408
TOP_Plusz-1	RCO65	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	fő	0	0	0	829	149	149
TOP_Plusz-1	TPR09	A projekt keretében integrált területre költözők száma	fő	0	0	0	125	23	23

TOP_Plusz-1	RCO46	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	13,19	1,070	1,07	131,86	10,630	10,630
TOP_Plusz-2	RCO19	Jobb energiahatékonyságú középületek	m ²	42 085,39	2 377,95	2 377,95	420 853,85	23 779,49	23 779,49
TOP_Plusz-2	RCR26	Éves primerenergia-fogyasztás	MWh/év	0	0,00	0,00	63 128	3 566,92	3 566,92
TOP_Plusz-2	RCR29	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátások	CO ₂ t/év	0	0,00	0,00	36 582,11	2 067,00	2 067,00
TOP_Plusz-2	RCO22	Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamos energia, hőenergia)	MW	1,94	0,11	0,11	19,40	1,10	1,10
TOP_Plusz-2	RCR31	Összes előállított megújuló energia (ebből: villamos energia, hőenergia)	MWh/év	0	0,00	0	21 340	1 205,78	1 205,78
TOP_Plusz-2	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	1	1	1	11	1	1
TOP_Plusz-3	TPO05	Programban résztvevő munkanélküliek száma	fő	1 766	107	107	35 320	2 136	2 136
TOP_Plusz-3	TPO06	Programban résztvevő inaktív személyek száma	fő	207	13	13	4 144	251	251
TOP_Plusz-3	TPO23	Munkaerőpiaci alkalmazkodást segítő támogatásban részesülők száma	fő	128	8	8	2 567	156	156
TOP_Plusz-3	TPO24	Foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma	fő	2 168	132	132	43 362	2 622	2 622
TOP_Plusz-3	TPR02	Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma	fő	nem releváns	-	-	22 258	1 346	1 346
TOP_Plusz-3	TPO13	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	0	0	0	255	54	54
TOP_Plusz-3	TPO25	Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	0	0	0	127	27	27

TOP_Plusz-3	TPR05	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	fő	nem releváns	-	-	13 716	2 884	2 884
TOP_Plusz-3	TPR15	Program eredményként integrált területre költözők száma	fő	0	0	0	188	40	40
TOP_Plusz-3	TPO13	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	9	0	0	901	54	54
TOP_Plusz-3	TPO14	Egyéb, nem közösségi célú programok száma	db	3	1	1	338	8	8
TOP_Plusz-3	TPR05	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	fő	0	0	0	1 540 056	34 947	34 947
TOP_Plusz-3	TPR10	Azon települések száma, ahol javult a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, egészségügyhöz, szociális és/vagy lakhatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés	db	0	0	0	97	3	3
TOP_Plusz-3	TPO26	Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	359	14	14	3 591	132	132
TOP_Plusz-3	TPO27	Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	93	4	4	932	35	35
TOP_Plusz-3	TPO28	Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	2 032	61	61	20 320	601	601
TOP_Plusz-3	TPO29	Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	75	3	3	752	23	23
TOP_Plusz-3	RCR70	Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	0	0	0	4 408	140	140
TOP_Plusz-3	TPR11	Újonnan létrehozott bölcsődei ellátással rendelkező települések száma (ahol 2020.12.31-én nem működött bölcsődei szolgáltatás)	db	0	0	0	42	2	2
TOP_Plusz-3	TPR12	Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	0	0	0	160	5	5
TOP_Plusz-3	TPO01	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: házi orvos, házi gyermekorvos, fogorvosi,	db	56	4	4	559	39	39

		védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma							
TOP_Plusz-3	RCR73	Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	0	0	0	4 018 502	274 884	274 884
TOP_Plusz-3	TPO02	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	26	3	3	255	25	25
TOP_Plusz-3	TPR13	Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	0	0	0	185	13	13
TOP_Plusz-3	TPR14	Újonnan létrehozott vagy férőhelybővítéssel érintett szociális alapszolgáltatásokkal és gyermekjóléti alapellátásokkal rendelkező települések száma	db	0	0	0	32	4	4
TOP_Plusz-3	RCO67	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	0	0	0	26 086	1 376	1 376
TOP_Plusz-3	TPO30	Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	0	0	0	248	14	14
TOP_Plusz-3	TPO31	Korszerűsített kollégiumok száma	db	0	0	0	6	1	1
TOP_Plusz-3	RCR71	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	db	0	0	0	18 782	991	991
TOP_Plusz-6	RCO04	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	117	5	5	1 179	50	50
TOP_Plusz-6	TPO07	Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma	db	12	1	1	120	6	6
TOP_Plusz-6	TPO32	Közétkeztetési fejlesztések száma	db	0	0	0	83	4	4
TOP_Plusz-6	RCO46	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	26,97	1,97	1,97	269,75	19,65	20
TOP_Plusz-6	RCO77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	27	1	1	216	6	6

TOP_Plusz-6	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	1	1	1	11	1	1
TOP_Plusz-6	TPO34	Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma	db	0	0	0	3	1	1
TOP_Plusz-6	RCO77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	0	1	1	162	6	6
TOP_Plusz-6	TPO34	Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma	db	0	0	0	5	1	1

8. Az ITP 2021-27 ÜTEMEZÉSE

13. táblázat: Békés Vármegye Integrált Területi Program 2021-2027 forrás ütemezése

Prioritás	Felhívások	Felhívásra eső összeg (forint)	2021				2022				2023			
			1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né
1. PRIORITÁS: ÉLHETŐ VÁRMEGYE	1.1.1 Klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	0,000												
	1.2.1 Élhető települések	14,762			9,981		3,852		0,426			0,504		
	1.2.2 Szociális célú városrehabilitáció (ERFA)	1,591					1,591							
	1.2.3 Belterületi utak fejlesztése	7,445			4,445		3,000							
	1.2.4 Szegregált városi területekről integrált területekre költözés támogatása (PILOT)	0,000												
	1.3.1 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása	0,160			0,160									

	1.3.2 Fenntartható városfejlesztés	11,188										11,188		
2. PRIORITÁS: KLÍMABARÁT VÁRMEGYE	2.1.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	7,773			3,903			1,115				2,755		
	2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság	1,153										1,153		
	2.1.3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (kombinált)	0,000												
	2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)	1,321										1,321		
3. PRIORITÁS: GONDOSKODÓ VÁRMEGYE	3.1.1 Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések	4,249			4,249									
	3.1.2 Szociális célú várorehabilitáció (ESZA+)	3,135			2,135				1,000					
	3.1.3 Helyi humán fejlesztések	1,650			1,050							0,600		
	3.2.1 Fenntartható humán fejlesztések (ESZA+)	2,432										2,432		
	3.3.1 Gyermekeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése	2,302			2,302									
	3.3.2 Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése	5,140			3,598				1,028			0,514		

	3.3.3 Köznevelési infrastruktúra fejlesztése	4,225			4,225									
	3.4.1 Fenntartható humán infrastruktúra	3,719										3,719		
6. PRIORITÁS: VERSENYKÉPES VÁRMEGYE	6.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés	3,258			2,114		0,404		0,200			0,540		
	6.1.2 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése	11,310			6,113		0,947		0,800			3,451		
	6.1.3 Helyi és térségi turizmusfejlesztés	2,307			2,134							0,173		
	6.1.4 Aktív turizmus fejlesztése	3,248										3,248		
	6.2.1 Fenntartható versenyképes városfejlesztés	2,430										2,430		
Összesen		94,798	0,000	0,000	46,408	0,000	9,793	1,115	3,454	0,000	0,000	34,028	0,000	0,000

9. MONITORING RENDSZER

Amint arra a módszertani útmutató is felhívja a figyelmet, a vármegyei program előrehaladásával az eredmények kiértékeléséhez fontos, hogy a területi szereplő tisztában legyen az indikátorvállalásai teljesülésével, valamint ismerete legyen a vármegye területén felhasznált forrásokról. Ezen információk naprakész ismerete a területi szereplők rugalmasságát segíti abban, hogy szükség esetén – felszabaduló források, átcsoportosítások, programmódosítások stb. – alkalmazásával a vármegye képes legyen reagálni a felmerült új helyzetre – például meghatározni a visszahulló források felhasználásának területét / módját. Hosszabb távon a feladat jelentősége a kitűzött fejlesztési célok elérésének számszerűsíthető alátámasztása, a tapasztalatok levonása az újabb tervezési időszakra való felkészülés érdekében.

Az ITP 2021-27-hez kapcsolódó monitoring tevékenység esetében elsődleges szempont a TOP Plusz indikátorokhoz történő igazodás. Ennek elsődleges oka, hogy az ITP 2021-27 ugyan a vármegyei területfejlesztési program tartalmának megfelelően priorizálja a fejlesztési szükségleteket, de azt a TOP Plusz prioritás struktúra szerint rendszerezve mutatja be. Ennél is fontosabb szempont, hogy az ITP 2021-27 csak és kizárólag a TOP Plusz által biztosított forráskeretek felhasználását kezeli és ezzel a monitoring is ennek a keretnek a felhasználási eredményességét méri. A TOP Pluszban tett eredményességi indikátorvállalások és az alkalmazott forrásallokáció alapján a területi szereplő vármegyéknek folyamatosan szükséges nyomon követni a forrás meghirdetését és felhasználását, amelyhez kapcsolódó táblázatok a későbbiekben kerülnek kidolgozásra. Amint azt az „Útmutató a vármegyék integrált területi programjainak kidolgozásához és megvalósításához 2021-2027” című módszertani dokumentum kiemeli, az ITP 2021-27 monitoringjának kettős haszna van a területi szereplők szempontjából:

- egyrészt segít folyamatában lekövetni a TOP Plusz források felhasználásának eredményességét,
- másrészt, közvetlen, adatszerű információt nyújt – strukturált módon – a vármegye területfejlesztési programja céljainak – ezen belül is a monitoring fejezetében megjelölt indikátorvállalások – követéséhez.

A kiértékelés eszköze tehát a program monitoring, amelynek módszere a vármegye területén a forráskihelyezés ütemének figyelése, az ITP 2021-27 indikátorai teljesülésének figyelése, valamint a programozási időszak félidejében és végén a vármegye területfejlesztési programja céljai teljesülésének vizsgálata. A vármegye területfejlesztési programja is tartalmaz a tervezett beavatkozásaihoz illeszkedő számszerűsített mutatókat, mérési módszerűk, valamint bázis- és célértékeik meghatározásával. Ezek teljesüléséhez az ITP 2021-27 is képes hozzájárulni, amennyiben a TOP Pluszban megjelenő indikátorokkal egyező mutatók jelennek meg a vármegye területfejlesztési programjában is.

A mutatók vizsgálatán túl ugyanakkor szükséges egy félidei és egy záró vizsgálat elvégzése a vármegye részéről. A félidei és a záró szintézis során előre meghatározott szempontok alapján kerül kiértékelésre az ITP 2021-27 hozzájárulása a vármegyei célok eléréséhez, segítséget nyújtva az esetleges félidei felülvizsgálathoz és a következő programozási időszak tervezéséhez. Kizárólag az ITP 2021-27 monitoringjának – annak OP függősége és forráskeret szempontból meghatározott jellege miatt – csak korlátozott lehetőségei vannak, ellentétben az elvileg forrásfüggetlenül tervezett stratégiákkal és programokkal, ezért szükséges inkább annak vizsgálata, hogy az ITP 2021-27 hogyan és milyen mértékben képes elősegíteni a vármegyei célok megvalósulását. Emellett a források kihelyezésének követése azért fontos, hogy a vármegye követni tudja, a területén található települések tudtak-e és ha nem, akkor mi okból nem tudtak élni a pályázás lehetőségével. Amennyiben ennek adminisztratív, kapacitás- és/vagy kompetenciahiányból adódó oka van, a vármegye képes lehet animációs tevékenységével ezeket a hiányosságokat orvosolni. Az ITP 2021-27 monitoring keretrendszerét két meghatározó tervezési dokumentum befolyásolja. Ezek:

- az ITP 2021-27 tartalmi struktúráját meghatározó TOP Plusz és
- az ITP 2021-27 szakpolitikai alapját (fejlesztési céljait, prioritásait, területi fejlesztési preferenciáit stb.) meghatározó területfejlesztési program.

Mindkét dokumentum figyelmet fordít az eredményesség mérésére. Az ITP 2021-27 monitoringja esetében ugyanakkor fontos szempont a TOP Plusz indikátorokhoz történő igazodás. Ennek oka, hogy az ITP 2021-27 ugyan a területfejlesztési program tartalmának megfelelően priorizálja a fejlesztési szükségleteket, de azt a TOP Plusz prioritás struktúra szerint rendszerezve mutatja be. Ennél is fontosabb szempont, hogy az ITP 2021-27 csak és kizárólag a TOP Plusz által biztosított forráskeretek felhasználását kezeli és ezzel a monitoring – többek között – ennek a keretnek a felhasználási eredményességét méri. A TOP Pluszban tett eredményességi indikátorvállalások és az alkalmazott forrásallokáció alapján a területi szereplő vármegyéknek folyamatosan szükséges nyomon követni a forrás meghirdetését és felhasználását. A már említett értékelési szintézis a következő szempontok szerint vizsgálhatja az elért eredményeket:

- kiindulásnak a vármegye területfejlesztési programja elfogadott verziójának célrendszerét és számszerűsített eredményeit szükséges alapul venni;
- vizsgálni szükséges a célrendszer egyes elemeihez tartozó intézkedéseket, amelyektől a vármegye a program tervezésekor az eredményeket remélte;
- az ITP 2021-27-ben ezek az intézkedések összevezetésre is kerültek a TOP Plusz program intézkedéseivel;
- a szintézis során vizsgálni szükséges a vonatkozó téma esetében a vármegye területén tapasztalt elmozdulást, a következők szerint:
 - mely TOP Plusz konstrukció(k) járult(ak) hozzá a változáshoz;
 - milyen konkrét eredményeket ért(ek) el ez(ek) a konstrukció(k);
 - a program céljainak milyen arányú teljesüléséhez járultak hozzá;
 - félidei értékelés esetén itt következik, hogy szükséges-e módosítani a program célrendszerén (csak különleges vis major esetekben, pl. járványhelyzet) vagy a megvalósítás eszközein.
- A kiértékelés összefoglalásaként egy átfogó értékelést szükséges adni:
 - a vármegyei program teljesüléséről;
 - félidei szintetizálás esetén a fejlesztési irányok módosításának szükségességéről;
 - időszak végi vizsgálat esetén az új időszakra átgyűrűző megmaradt feladatokról az új tervezés indulásakor aktuális tervezési körülményekből fakadó új irányok felvázolásával.

Az „Útmutató...” kiemeli, hogy a félidei és záró szintézishez kapcsolódó módszertan és melléklet a későbbiekben kerül kidolgozásra.

Az itt részletezett monitoring tevékenység, valamint a korábban, a 6. fejezetben bemutatott döntés-előkészítési feladatok mellett a vármegyei önkormányzat egyéb, a program megvalósításhoz kapcsolódó hatáskörrel is rendelkezik. A teljes programozási ciklust – ami magába foglalja az előkészítés, a tervezés, a megvalósítás és a nyomonkövetés lebonyolítását – a következtetések tervezésbe történő visszacsatolása zárja, mely lényegében az új programozási időszakra vonatkozó fejlesztési dokumentumok elkészítését jelenti. Az egyéb területi szereplőknek (települési önkormányzatok, járási érdekeltek, szakmai szervezetek) biztosított támogató segítségnyújtás mellett a vármegyei önkormányzatra a fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód alá tartozó térségek (Békéscsaba MJV és Gyula térségei) esetében a forrástervezés koordinációja, támogatása mellett egyéb feladatok is hárulnak. A 2021-2027-es programozási időszakban az ITP 2021-27 része az ERFA rendelet 11. cikk fenntartható városfejlesztés intézkedése, azaz ez most nem egy, a vármegyei prioritástól független intézkedéscsomagként jelenik meg az OP-ban, hanem a vármegye eredményeit nagyban befolyásoló beavatkozás-sorozatként. Tervezéséhez így a vármegyének is inputot kell szolgáltatnia, megvalósítása pedig az ITP 2021-27 eredményeit is befolyásolni fogja. A vármegyének tehát arra is figyelmet kell fordítania az ITP 2021-27 készítése, véglegesítése során, hogy a kijelölésre került városok számára segítséget adjon a fenntartható városfejlesztési stratégia elkészítéséhez és felülvizsgálatához.

MELLÉKLETEK